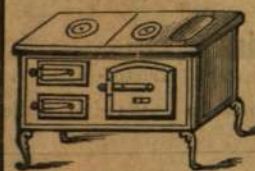

Minden háztartásban nélkülözhetlen egy jó takaréék-tűzhely!

A tisztelt közönség kíváló figyelmébe ajánlom e cselebb gyáramat és rak-táramat, mely ilyeneket asztal és más alakban, valamint mindennemű kályhakat és egyéb e szakba vágó tárgyakat a legolcsóbb árak és elismert legjobb szerkezetek mellett dús választékban tartalmaz.

Megrendelések pontosan teljesíttetnek.

Bruck József,

lakatos árú és tűzszerműtő-gyáros Budapesten,
IV. ker. (belsőváros) hálter 4. sz.

Eladás nagyban és kicsinyben.

Szöges kézi és emelőcsiga-cséplogépeket
kizárólagosan készit

Umrath és Társa mezőgazdasági gépgyár- és vasöntődeje Prágában.

Ismét eladók eladási illetékekben részesülnek.

Mindazoknak, kik **UMRATH és TÁRSÁHOZ** PRÁGÁBA levelet írnak fordulnak az őv. gépek rajzait és leírásait, valamint az azokról bizonyítványokat magában foglaló gyári árjegyzék ingyen és bérmentve megküldetik.

KERTÉSZ ÉS EISERT

Budapest, Dorottya-utca 2. sz. hátsó udvarban,
a t. sz. közönség figyelmébe ajánljuk az
egyedül nálunk létező

D. Férre-féle szikvíz ömaga készítésével magának legalkalmasabb
valódi

párisi szikvíz-készülékeinek

gyári ártárat Magyarországi részlete.
A szikvíz, mint kellemezen ártó, egészséges,
számos esetekben orvosilag rendelt ital, maris
általános használatba jött.
Készülékeink fő előnye az, hogy kö-
vetve minden egyes darabhoz mellékelt utas-
ítást, bárki képes kitűnő, mindig
friss, a gránit készítmény tisztább és ol-
csóbb szikvizet készíteni, azaz a vízről pe-
dig perzsebor, málnavíz, limonádé s
egyéb trükkök előállításához is alkalmasak.
A készülékek árai:

darabja 8. — 10. — 12. — 14.50 17. —
Külföldi minőségű szerek 1 font
széklet tartalommal és 1/2 font székletet tartalmazó
csomagokban — csomagok 1/2 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

A készülékek árai: 2 4 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30 32 34 36 38 40 42 44 46 48 50 52 54 56 58 60 62 64 66 68 70 72 74 76 78 80 82 84 86 88 90 92 94 96 98 100

A készülékek árai: 2 4 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30 32 34 36 38 40 42 44 46 48 50 52 54 56 58 60 62 64 66 68 70 72 74 76 78 80 82 84 86 88 90 92 94 96 98 100

A készülékek árai: 2 4 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30 32 34 36 38 40 42 44 46 48 50 52 54 56 58 60 62 64 66 68 70 72 74 76 78 80 82 84 86 88 90 92 94 96 98 100

A készülékek árai: 2 4 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30 32 34 36 38 40 42 44 46 48 50 52 54 56 58 60 62 64 66 68 70 72 74 76 78 80 82 84 86 88 90 92 94 96 98 100

A készülékek árai: 2 4 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30 32 34 36 38 40 42 44 46 48 50 52 54 56 58 60 62 64 66 68 70 72 74 76 78 80 82 84 86 88 90 92 94 96 98 100

A készülékek árai: 2 4 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30 32 34 36 38 40 42 44 46 48 50 52 54 56 58 60 62 64 66 68 70 72 74 76 78 80 82 84 86 88 90 92 94 96 98 100

A készülékek árai: 2 4 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30 32 34 36 38 40 42 44 46 48 50 52 54 56 58 60 62 64 66 68 70 72 74 76 78 80 82 84 86 88 90 92 94 96 98 100

A készülékek árai: 2 4 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30 32 34 36 38 40 42 44 46 48 50 52 54 56 58 60 62 64 66 68 70 72 74 76 78 80 82 84 86 88 90 92 94 96 98 100

A készülékek árai: 2 4 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30 32 34 36 38 40 42 44 46 48 50 52 54 56 58 60 62 64 66 68 70 72 74 76 78 80 82 84 86 88 90 92 94 96 98 100

A készülékek árai: 2 4 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30 32 34 36 38 40 42 44 46 48 50 52 54 56 58 60 62 64 66 68 70 72 74 76 78 80 82 84 86 88 90 92 94 96 98 100

A készülékek árai: 2 4 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30 32 34 36 38 40 42 44 46 48 50 52 54 56 58 60 62 64 66 68 70 72 74 76 78 80 82 84 86 88 90 92 94 96 98 100

A készülékek árai: 2 4 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30 32 34 36 38 40 42 44 46 48 50 52 54 56 58 60 62 64 66 68 70 72 74 76 78 80 82 84 86 88 90 92 94 96 98 100

A készülékek árai: 2 4 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30 32 34 36 38 40 42 44 46 48 50 52 54 56 58 60 62 64 66 68 70 72 74 76 78 80 82 84 86 88 90 92 94 96 98 100

A készülékek árai: 2 4 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30 32 34 36 38 40 42 44 46 48 50 52 54 56 58 60 62 64 66 68 70 72 74 76 78 80 82 84 86 88 90 92 94 96 98 100

A készülékek árai: 2 4 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30 32 34 36 38 40 42 44 46 48 50 52 54 56 58 60 62 64 66 68 70 72 74 76 78 80 82 84 86 88 90 92 94 96 98 100

A készülékek árai: 2 4 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30 32 34 36 38 40 42 44 46 48 50 52 54 56 58 60 62 64 66 68 70 72 74 76 78 80 82 84 86 88 90 92 94 96 98 100

A készülékek árai: 2 4 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30 32 34 36 38 40 42 44 46 48 50 52 54 56 58 60 62 64 66 68 70 72 74 76 78 80 82 84 86 88 90 92 94 96 98 100

KÖLCSÖN.

TÓVÖLGYI TITUSZ irodája

BUDAPESTEN,

ország-út 15. sz. (Zrínyi-épület).

Földbirtokokra kölcsönöket szerez, de csak bank-
ból és törlesztése.

Az iroda egy év alatt számos kölcsönkérőnek esz-
közölt pénzt, pontosan, jutányosan, rövid idő alatt.

Katona-elbocsátást, szabadságolást, vagy nősülési
engedélyt esz közl embérséges díjért.

Ez ügyekben hozzá intézett tudakozó levelekre
forintért válaszol.

A legbiztosabb és legkellemebb szer

váltóláz ellen,

különösegymekekkel, kik a keserű Chinint máské-
bevenni nem képesek a

Chinin - csokoládé

Chinin-czukor

Rozsnyay M., gyógyszerész Aradon (ezelől
Zombán), melyeket a magyar orvosok és természet-viz-
sgálók nagygyűlése

Flumében pályadíjjal koszoruzott.

Kapható vagy megrendelhető a birodalom minden
jóhíru gyógyszerárában.

A hamisításoktól óvakodni kell!
Mindenki csak a Rozsnyay M.-féle ályakosz-
vuzott készítményt kérje és fogadja el.

Hölgyeknek nélkülözhetlen!

RAVISSANTE

Dr. LEJOSSE-től Párisban.

Csak a hivatalosan megvizsgált méregmentes
tiszt és teljesen ártalmatlan
RAVISSANTE
bír azon erővel, az emberi bört minden sérülést
megmenteni, utóbajoktól megóvni és szépséget
ifjúságot biztosítani. Ha a RaviSSante naponta
egyszer az ujjhegyre az arcra vagy más ten-
gészre dörzsöljük, már a törülköző után tapas-
talható a majdnem csodálatos hatás. Az arcra
támadt ráncok és himlőhelyek elsimulnak.
A RaviSSante ifjú arczsinat idéző, a bőrt fehériti,
frissíti és simogat; eltávolít legrovidebb idő alatt szőpő, májföl-
tőket, orrvörösséget, s a bőr minden tisztatlanságait.
Már az első használat után elhatározzák a t. hölgyek, jövőre csu-
pán csak Dr. LEJOSSE világhírű „RaviSSante“-ját használni.

Egy üvegtől ára 1 frt 50 kr. és 2 frt 50 kr.
Postai küldésnél 20 kr. több.

Kapható nagyban és kicsinyben Budapesten:
Dr. LEJOSSE főraktárában, király-utca 15. sz. I. emelet,
VERTESSY SÁNDOR ur.
m. kir.-udvari illatszer kereskedésében, Kristóffy I. szám.
és
HATSCHEK MIKSA, látszerész úrnál, váci-utca 8. sz.
Vidéken a legtöbb gyógyszerárakban.

Vidéki rendelvények a legszigorubb ti-
toktartás biztosítása mellett utánvétel eszkelőttel.

A Franklin-Társulat

magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (IV. egyetem-utca 4. sz.) megjelent és minden
könyvtárban kapható:

MAGYAR

FÖLDADÓ-KATASTER.

Az 1875-ik év márczius 30-iki VII-ik alaptörvény s az ezzel kap-
csolatban álló kormányrendeletek, szakműveleti utasítások elméleti
s gyakorlati magyarázatával, számos rovatos táblázattal, mintadolgozat
s irománypéldákkal ellátva.

Földadó-katasteri országos, kerületi, megyei bizottságok,
becslőbiztosok, községelöljárók s földbirtokosok
használatára.

MÉSZÁROS KÁROLY.

Ára füzve 2 forint.

30-dik szám.

ELŐFIZETÉSI FÜLTÉTELEK: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft.
Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft.

XXII. évfolyam.

HÍRDETÉSEK DÍJA: Egy hatszor használtott petit sor, vagy annak helye egyszeri írtatásnál 15 krajczár; többszöri írtatásnál 10 krajczár. Bélyegdíj külön minden írtatás után 30 krajczár.
Kiadó-hivatalunk számára hirdtetvényeket elfogad Bécsben: Haasensteint és Vogler Wallfischgasse Nr. 10, Mosse R. Selterstakke Nr. 2 és Oppelk A. Wollzeile Nr. 22.

FRETWELL JÁNOS.

Ismét egy igaz barátját hazánknak,
nemzetünknek, mutatjuk be a kül-
földről; olyant, a ki rokonszenvét
irántunk szóval, tollal, s a mi leg-
főbb: tettekben, fényesen bebizonyította.
Nemzeti közmívelődésünk ügye nagy köz-
sággal tartozik neki már eddig is, s méltó,
hogy mi is, legalább elismeréssel adózzunk
neki fáradozásaiért s érdekeink melletti
buzgókodásért.

Fretwell János Leeds-ben (Anglia
Yorkshire tartományában) született 1837.
június 11-dikén. Atyja Fréche-Ville nevű
ősrégi normandi családból származott.
Fréche-Ville Péter I. Károly mellett küz-
dött Cromwell ellen, s az Edge-Still mel-
letti csatában elesett. Családi neve a kül-
lönböző vidékek tájszólásai s kiejtési sze-
rint módosult. Majd Freshfield-nek, majd
Freshwell-nek ejtették, míg végre Yorks-
hire-ben telepedve le, az ottani keményebb
kijetés a Fretwell nevet állapította meg. A
család egy tagja. Fretwell Ralph, III. Vil-
mos alatt barbadaesi helytartóságot viselt.
Jánosunk, anyai ágon, erős vegyítékű dán
vért is kapott.

János első oktatását épen anyjától
nyerte, azután egy szegény unitárius lel-
kész volt a tanítója. 13-dik évében a yorki
anglikán egyház püspöki iskolájába ment
s ott két évet töltött, 15-dik évében atyja
Londonba vitte, s kereskedői üzletbe adta.
Azóta maga tartotta fenn magát saját
erején, de a tanulási szomj nem engedte
csupán az üzleti dolgokba merülni el, ha-
nem önképzés útján folytatta tanulmányait
a régi és új nyelvekben, a természeti tudó-
mányokban, különösen pedig a nemzet-
gazdaságban és történelemben. A német
nyelvet Kinkel Godofrédtól, a német köl-
tőtől, tanulta meg, a ki egyszersmind a
német bölcsészeti tanulmányozására is buz-
dította, a miben később a hírneves dr. Ruge
Arnold segítségével nagy előmenetelt is tón.

Az ötvenes években London Európa
különböző országaiból a politikai szám-
űzöttek menhelye volt. Kossuth, Mazzini,
Louis Blanc, Andrassy, Ronge, Ruge,
Schurz Károly, Kinkel, s számtalanon
még, találtak ott részint állandó lakhe-
lyet, részint ideiglenes menhelyet addig,
míg Amerikába átszállhatának.

A fiatal Fretwell rokonszenve már ak-
kor felébredt a magyar ügy iránt, ámbár
csak évek hosszú sora múlva nyílt alkalma
rokonszenvét tettleg is tanúsítani.

E menekülték egyikének házában is-
merkedett meg Schurz Károly, a mostani
tábornok, későbbi nejevel; sugyanott ismer-
kedett meg e nő unokahúgával Fretwell
1857-ben, s 1861-ben e leány lón neje.
Ipa azt akarta, hogy maradjon kereskedői
pályáján, ő meg is maradt, s nagy jóllétre
emelkedett azon. Pedig fiatalabb éveiben
voltak perczek, melyekben erős ösztön
hajította, hogy lelépjen arról.

Mikor először ment volt Londonba,
ott az államegyház szabadelvű fiatal lelke-

szeiből egy önképző s tudományos mívelő-
desre törekvő társasággal ismerkedett meg
s lépett szorosabb összeköttetésbe. Ez nagy
hatással volt szellemi fejlődésére, s egy ideig
komoly szándéka volt anglikán lelkészszé
lenni. De épen azon angol honfitársa, a
ki Magyarország iránti érdeklődését felköl-
tötte s a ki, saját szavai szerint „minden
magyar szeretetét megérdemli“, — New-
mann W. Frank, nagy hatást gyakorolt
hittani művei által az ifju Fretwell vallásos
meggyőződésére is, s az anglikán egyház
tanaitól az unitárius tanokra térítette.

Figyelemreméltó jelenség, hogy hazánk
angol barátai közül a legbuzgóbbak az
unitárius egyházhoz tartoznak, vagy leg-

FRETWELL JÁNOS.

alább annak tanai felé hajolnak határozottan; Pl. a derék Sir John Bowring is, a ki Vörösmartyt, Kisfaludy Sándort s Petőfit először ismertette meg Angliában, s a ki mindvégig oly nemes keblű és meleg barátja maradt hazánknak.

E szerint Fretwell kereskedő maradt s ipának ohajtásához képest Németországban telepedett le és ott maradt 1859-től egész 1865-ig. Bármennyire el is volt halmozva üzleti teendőikkel, élénk foglalkozott az egyházi mozgalmakkal is. Bámúlattal látta, mily tehetetlen a német protestáns egyház, s a Ronge és Uhlich által kezdett egyházi reform mily nehezen tud lábra kapni, s mily kevés befolyást gyakorol arra a népre, melynek kebeléből indult ki a Luther reformációja, de a mely annak sokkal kevésbé tudta hasznát venni, mint Anglia és Amerika.

1865-ben visszatért hazájába, Angliába s élénk részt vett az unitár egyházak ügyeiben. 1868-ban a „Britt és külföldi unitár egyesület” igazgató-tanácsába megválasztván, abban a külföldi szakosztály vezetése bízott rá. E minőségben lépett először egyenes összeköttetésbe hazánkkal. A derék Kriza egy levele ismét fölébresztette régi rokonszenvét Magyarországra iránt, s a gondolatot: nem lehetne-e az angol és magyar (erdélyi) unitáriusok ez összeköttetése gyümölcsözővé az egész magyar nemzetre nézve? „Semmi dolgunk” — írja ő maga e tárgyról — „politikai pártosságokkal; nem a kereskedő és pénzkufár önző céljai vezérlelnek, csak a szellem és a szeretet fegyvereivel harcolunk embertársainkért. Nem tehetnénk-e valamit az elviharzott harez sebeinek gyógyítására, s az engesztelés lelkének és a nép békés haladásának táplálására?” — Tayler (John James) Kolozsvárra utazott, az egyesület megbízásával, s tudósításai csak növelték a Fretwell érdeklődését. Mohón olvasott mindent, a mi Magyarországról s a magyarokról, de különösen Erdélyről, angolul, németül, francziául iratott. De mindez nem elégítette ki. Valamely nemzet szellemét megismerni: nyelvét érteni s irodalmát eredetiben kell olvasni. Egy Loránd nevű szegény magyar menekültől, a ki százados volt a forradalomban, megtanult magyarul annyira, hogy Vörösmartyt, Petőfit, Eötvöst és Jókait olvashatta. Ez utóbbinak regényei hatottak rá legjobban s azokban vélte a magyar népszellemet leghívebben visszatükröződni.

Ez időtájtban nyílt alkalma egy üzleti utazást tenni az észak-amerikai Egyesült Államokba, angliai hitsorsosai megbízták, hogy képviselje őket az 1872. októberében Bostonban tartandó nagy értekezletén az unitár és egyéb keresztény felekezeteknek. Bő alkalma nyílt itt észlelni, mily üdvös befolyást gyakorol az unitár egyházak szabad keresztyénsége az amerikai nemzeti életre. Ugyanott ismerkedett meg dr. Howe-val, s Brace L. Károlylyal, kik mindketten legjobb barátai közé tartoznak hazánknak Amerikában, s kik közül Braceről már nekünk is volt alkalmunk ismételve és részletesen szólni a Vasárnapi Ujságban.

Amerikából visszatérve, 1873-ban a bécsi nagy nemzetközi kiállítást látogatta meg, s itt több hazánkfiaival érintkezve, mélyebben bepillanthatott hazánk s különösen az erdélyi unitáriusok viszonyába is. Meggyőződött, hogy a tanítgy, s jelesen a középiskolák emelése által lehetne itt a

legjobb szolgálatot tenni. Nem állhatott ellent szíve vágyának s Erdélybe rándult, hogy ott az unitáriusok főbbjeivel megismerkedjék. Bécsbe visszatérve, rávette Hale Everettet, a derék amerikai unitár lelkész, hogy látogassa meg Pestet; s mivel magának nem volt ideje, hogy Erdélyben létekor az egész Székelyföldet beutazza, egy másik amerikai barátját, a fiatal Morrison Robert lelkész birta rá, hogy Mallett képvisővel utazzák be Erdély s a székelység szebb vidékeit, s gyűjtsenek anyagot annak Amerikában megismertetésére.

1873. augusztusban részt vett a Németországi Protestáns-egylet nagy-gyűlésében, mint az angol unitáriusok képviselője, s mindjárt rá októberben másodszor menve Amerikába, ott a legtöbb nagy városban, New-Yorkban, Bostonban, Providence-ben, Philadelphian, Neuport-, Salem-, Washington-, Newark-, Westford-, Northumberlandban stb. felolvasásokat tartott, melyeknek jövedelmét, 15,000 frtot, az erdélyi unitárius iskolák javára küldötte. A bizottság, melynek e tekintélyes összeget rendelkezésére bocsátotta, s melynek az egykori angol utazó, most derék hazánkfia Paget János is tagja volt, tanszéket alapított abból a kolozsvári unitárius kollegiumon.

Fretwell még ezzel sem elégedett meg. Most még ez összeget meg akarja kétszerezni s hogy újabb felolvasásokra anyagot gyűjtösz, nagyobb utazásra indult hazánkban és különösen Erdély azon részeit — jelesen a székelyföldet — akarja megismerni, a hol unitárius hitsorsosai kiválóan laknak. Együttal azonban tanulmányokat tett hazánk politikai, kereskedelmi és pénzügyi viszonyai körül is, s igyekszik kereskedelmi tapasztalatait és összeköttetéseit hazánk javára fordítani. A többi között Tisza Kálmán belügyminiszternél is volt kihallgatáson; néhány napot töltött Balaton-Füreden mint a Jókai vendége, kinek „Szegény gazdagok” című regényét angolra fordította, s még többet is szándékozik fordítani tőle. Erdély nevezetesebb helyeit s legszebb vidékeit (Kolozsvárt, Torockót, Abrudbányát, Homoród-Almást, Borszéket, Tuszadót, a Szent Annát és a Büdös-barlangot, Előpatakot, stb.) mind meglátogatni szándékozik; s előre is megszerezte magának hazánk összes képes ismertetőit és leírásait. Erdélyből Ázsia felé, Indián, Chinán, Japánban, a Fidzsi szigetekben át szándékozik Amerikába, hogy ott nagy utazásáról s különösen Magyarországról és Erdélyről felolvasásokat tartasson a kolozsvári unitárius főiskola javára.

Fretwell társadalmi viszonyaiban is nagyon szíves és meleg barátoknak bizonyította magát hazánkfiai iránt. Midőn Jakab Elek és dr. Gyergyai Árpád hazánkfiai közelebből Londonban jártak az unitáriusok nagy gyűlésén erdélyi hitfeleiket képviselni, Fretwell őket a barátság és vendégszeretet minden jeleivel elhalmozta, hírneves emberek házainál mutatta be, tiszteletükre estélyt rendezett s visszatérőkkor sok becses emlékekkel ajándékozta meg. Nejében is oly rokonszenvet ébresztett Magyarországra iránt, hogy az angol delnő számos iparcikket közelebből is hazánkból rendelt meg.

Ily jó barátoknak mit kívánjunk? Vezesse isten utain! S lássa örömmel fáradozásai eredményeit!

— 4 —

Hodie mihi, eras tibi!

Ösmertem egy öreg urnak ifjú feleségét, Megyeszerte ünnepezték ragyogó szépségét. Két szemébe ha valaki hosszan belenézett, Beteg lett a szerelemtől, bírt vágyat érzett.

Kegyével nem volt fukar, volt is udvarlója, Számra mennyi: annak én nem vagyok mondhatója. Pedig számukat akkora én is szaporítam, Szép kezeit ajakamhoz nem egyszer szorítam.

Az öreg úr úgy szerette, mint a szemefényét, Kassinóban, utcafelel dícsérte erényét, Peldás hűségét előtűnt egyre magasztalta, Mi pedig oly jóisten mosolyogtunk rajta.

Sok esztendő lehanyatlott aszta mőgöttem, Eltem kenyerének javát én is rég megettem. A mi hátra van belőle, azt megédesítim: Hymen jármát nem állám a nyakamba venni.

Aztán ha már házassodtam: hogy fiatal vettem, Arra minden ösmérsőm azt mondja: jól tettem. És hogy szépet választottam, jele, hogy még látok, Dícsérik is izlésemet a házibarátok.

Ugy szeretem az asszonykát, ő is szeret engem, Így nem csoda hűségét ha mindenfelé zengem, Csak az bánt, hogy a fiatal nép oly bolond fajta, Mikor hűségét dícsérem, csak mosolyogtunk rajta.

Barbarossa.

Láptye de kapra.

Elbeszélés.

VARGA JÁNOS-161.

(Folytatás.)

V.

Ugyanez este történt aztán az a szomorú dolog, a mire kicsordult a könnyem. Szép alkonyat volt. A nap még visszanevetett a Szilvás tetejéről. Én a brúnzát sóztam; az öreg pakurár oltotta a tejet; a lány pedig fölment az akolhoz Vaszil helyett, a ki elindult az urfihoz a kecsketejjel.

Hála legyen az Urnak, már csak helyre vereksztünk valahogy. Így gondoltam én, a mint ott gyúrtam a turót.

Az öreg nem érte be a gondolással; ő ki is mondta. Kioldalgott a tejes pinczéből; oda dőlőngött szépen mellém, s mint a kinek nagyon furja az oldalát valami, úgy elsőhajozott-nyögött ott, mintha ő kelme tartaná a Retyezátot a vállán.

No, gondoltam, nem bántom; ugys kibökkenti: mi leli. Kibökkentette.

— Hej, hej! mégis jó az Isten, — aszondja.

— Jó ám, — mondok. — Nincs is nála jobb kovács.

— Nincsen Flóra; igazában nincsen; mert nem is hittem volna, hogy ilyen jóra fordít mindent.

A szegény öregnek majd kicsordult a könnye, olyan nagyon elfogta a szavát az öröm, hogy csak ott állt megmeredve, mint egy fa szent, — elbámulva a leáldozó napra, s csak a szája mozgott, mint a hogy az imádkozó emberé szokott.

Nem akartam háborgatni, nem szóltam rá semmit, csak magam is éreztem, hogy elfogja valami a szívemet s közelebb voltam a siráshoz, mint a nevetéshez.

Mikor a macska jókedvű, akkor azt szokták mondani, hogy esőt érez, a kecske meg zivatar előtt a bokrok alját eszi; ilyenforma sejtés esett én rám, uram! nem tudtam honnét várjam, de bajt vártam a házhöz. Egész nap ilyen babonás voltam. De a véletlen is bolondított. Egy kotlóm leugrott a tojásról, s elkezdett kukurikolni, a fülem meg úgy bömlött, hogy háromszor is a nevémet hallottam. Kiszaladtam a

pitarból, hát sehol senki, csak a roszak kötődtek velem.

Már egészen besötétedett, mikor a legény előkerült az üres roszakával. Benézett a pitarba szó nélkül, oda a tejes padkára tette a fazekat, aztán kiment. Az ajtóban megállt, mintha valami eszébe jutott volna, visszanézett, — aztán megint csak kifordult. Nagyon ziháskolt, — fújt, sóhajtozott, mint a kárvalott.

Ennek a kölyöknek már megint neki-esett az ördög, valami fojtogatja, sokat sóhajt, keveset beszél. De hát minden héten hat nap ilyen volt, — csak meg se akartam látni.

Egyszer csak mégis bejött a pitarba, körülnézett. Aztán benézett az első házba is.

— Mit szaglász? kértem tőle.

— Semmit Flóra néne, susogá a szerencsétlen. Hol az öreg?

— A pinczében; tejet olt.

Akkor egyszerre mellém siet s megfogja a kezemet.

— Flóra néne! ugy-e te nem utálsz engem?! suttogott sebesen, mintha valakit várna s azért akar sietni.

— Ugyan eridj, mondom neki. Az eszedet járod?! már hogy utálnálak. Hisz akkor től se szedtelek volna az utszéről, a hová anyád, a farkas kitett. Mit akarsz?

De már uram megjedtem tőle. Mi lelte ezt?

— Semmit se akarok, csak azt akartam mondani, hogy áldjon meg az isten a jószágodért.

— No bizon! érdemes is ezért így bolondoznod.

— De még mást is akarok Flóra néne... Tudod olyan babonás vagyok... Roszat álmodtam az éjjel... A Szidáról, meg... arról a... arról a... verje meg az isten!

— No no! csak ne veszdődj.

— Azt álmodtam, hogy lent az ér mellett, a fűben ült a dráguezám s füveteket szedett télire beszárítani. Mellette heverészett az urfi, — a kit az isten soha...

— No csak ne átkozdődj, mondom én neki, tehet is az róla, hogy ilyen bolondokat álmodsz róla...

A legény vérvörös lett, valamit akart kiáltani, de elnyelte s csak egy kínos nyögés lett belőle.

— Igazad van! szólt aztán szomorúan, — ő nem tehet róla... Azután megint folytatta az álmot. A lány halkan dalolgatott és csak szedte az iratos füvetek. A kunkulicát, a strigójét, az ezerjófűvet, farkasalma levelet, — ökörfark kórót, meg a györgyikét. Szakgatta és rakta a katrin-czájába... A katrin-czája kissé föl volt lebeneve s gömbölyű tétőre kilátszott. De az is tele volt szórva virágos füvekkel. A földesurfi egy darabig félkönyökre dőlve hallgatta a nótát, aztán, mint a kigyó, közelebb, közelebb csuszott, szemével majd elnyelve a leányt s kigyó karjaival átfonva Szida hajló derekát, a fejét szépen oda csuszította a leány ölébe, oda közel — a száz virág alól kikandikált a leány piros tétő. Én ott álltam egy villámütött vén fa mögött s úgy oda voltam növe, hogy kezem lábom nem mozdult, még a nyelvem is leült, mintha ezer darab szikla lett volna rágurítva. Mozdulni se bírtam, szólni se bírtam! Oh jaj, ha mozdulni bírtam volna! jaj bába, ezer halál kevés lett volna neki...

A legény szemei vérben forogtak. Válon kellett ütönm, hogy térjen magához.

Micsoda bolondság az, úgy tűzbe jönni egy álmon.

Vaszil megszegeyelte magát, aztán — miután előbb körülnézett az ajtó előtt, — suttogva tovább beszélt a mesét.

— Egyszer csak beszélni kezdett az urfi. Megkérdezte a virágok neveit. Segített válogatni ő is. A lány elmondta nevüket, azt is, kit mire használ. Egyiket irnak sebre, másikat boszorkánynyomás ellen, harmadikat hideglelésről, negyediket rontásról.

— Hát az mire jó? kérdezé az urfi.

— Ez a strigóje, felelt a lány. Ezzel bódítjuk a pisztrángokat. Ha ilyen kis darab gyökeret a patakba vetek, egy órájáranyira lefelé a pisztráng mind beleszedül. Így szoktunk mink halászni.

— Hát emez?

— Az a kunkulicza. Veszedelmes jószág. Három leveleskéje elég, hogy valakit megbolondítson. Sok szerencsétlenség esett már vele. Egy szegény szénegető felesége belefőzte elvétésből az ételbe. Valamennyien ettek belőle, mind megtébolyult. Az asszony leugrott a szikláról, a szénegető belevetette a kis fiát a patakba, maga meg világnak szaladt. Talán még most is szalad.

Mikor a lány ezt mondta, az urfi egyszerre fölütötte a fejét. Mutasd ezt a füvet, monda a lánynak, van-e belőle három levél? A lány megjedte, hogy mit akar. Én meg úgy reszkettem, hogy a fogam is vaczogott... Mit akarsz vele? kérdezé Szida. Hallgass rám, szólt suttogva az ur. Én szeretlek, azt tudod, te is szeretsz, azt meg én tudom, egymás nélkül el sem élhetnénk. De van egy ellenségtünk, a ki engem halálba gyűlöl. Ne hidd! — szól a lány rémtől. Mindjárt elhiszed te is, szólt aztán az ur. Tegenest találkoztam Vaszillal, a régi szeretőddel. Egy balta volt nála, én nálam meg egy kis vessző. Itt találtam épen ezen a helyen. Rám rohant, a baltát fejemenk mérte, hogy megöl. Én segítségért kiáltottam, de ő meg nem ijedt, hanem azért a baltát leeresztette. Ne féljen az ur, azt monda, nem bántom most az egyszer, de ha még egyszer összehoz benünk a rossz végzet, az lesz az urnak utolsó napja...

Vaszil megint kezdett melegezni, egy bögre tejjel kínálta meg, az aztán lehütötte. No most mond tovább, szóltam aztán neki, s már az én hátam is borzongott ettől a furcsa álmotól.

— A lány — folytató Vaszil — elsi-koltotta magát. Két karjával átölelte az urfi nyakát s csókolt a haját, nyakát, száját, azt hittem, a lelkét akarja belecsókolni. Vérem forni éreztem. A fejem szédült, úgy lüktetett a haláltkomban az ér, mint egy paripáé, a ki éri a farkas szagot. Nem hallottam semmit jó darabig, csak az enyelgést láttam; csak azért átkoztam magát a jó istent is, miért nem vette el mindjárt a szemem világát is. A nagy szorongatásban egyszerre megjött a látásom, halálom; láttam, hogy az urfi egy csomó kunkulicza levelet ad a lánynak s azt mondja neki: Ennyi csak elég lesz neki! — Elég, azt mondja rá a lány, még sok is. — An-nál jobban használ, felelt a legény, beadod neki? — Beadom, beadom még holnap reggel a tejébe. Estére kifőzöm a levét, reggel észre sem veszi, mikor megiszsa az eszté.

A legény elhallgatott, szemei forogtak.

kezével megfogta az enyémet s úgy összefacsarta, hogy úgy sósan, brinzásan bekaptam. Sokáig azt se tudtam szóljak-e? vagy ha szólok, mit szóljak? Azt kellett gondolnom, hogy ez a legény talán nem is álmot beszél el. De hát megtöközésemmel nem akartam még lovalni, hát csak elnevettem magamat.

— No látod, — mondom, — milyen bolond vagy! Nem szégyelled az álmodat elbeszélni, mint a vénasszony. A legény pironkodott, de aztán másik kezével is megfogta a kezemet s úgy nézett rám, hogy a pogány is megszánta volna.

— Ne neved ki bába, hogy úgy szeretem azt a lányt, de látod már az eszem sines helyén. Nekem ez az álom annyi, mintha igazán megtörtént volna. Nincs nyugtom tőle, mindig azt a megbolondító ölekezést látom, mindig azt a szót hallom: megfőzöm a levét, aztán bele öntöm a tejébe.

— Ugyan eridj már te hőbörös.

— Jó jó, mondj, a minek akarsz, csak azt tedd meg, a mire kérek. Látod én szeretném megpróbálni, vajjon mit jelent ez az álom. Ha meg nem próbálhatom, soha se gyógyulok ki abból a gondolatból, hogy az a lány csakugyan képes lenne engem elföldelni egy másikért.

— Jaj de boldogtalan vagy!

— Az vagyok, igazad van. De te kigyógyíthatasz Flóra néne. Eridj el kérek ma este valahová, akárhová, csak hogy ne tudják hol jársz, merre jársz. Majd én is elmegyek. Aztán Szida hadd maradjon ma este egyedül a tűzhely körül.

— De ugyan ne bolondulj már.

— Hadd főzze meg a tárkonyost ő maga, hadd főzhesse meg a kunkuliczát is, — ha van az álomnak valami jelentése. Lásd, ha ezt meg nem teszed, halálomig öl az a tudat, hogy megtette volna a lány, ha alkalma lett volna hozzá. Ezt az alkalmat a kezébe kell adnunk Flóra néne, még ma este.

— Ugyan ne tréfálj már, mondom neki szemrehányólag, már hogy tudsz ennyire bomlani.

— De meghalok én ebben a bizonytalanságban. Meglásd, úgy elmegyek a határból, hogy híremet se hallok. Tedd meg, a mire kérek, hiszen ha nem igaz ez a bolond álom, — úgy se lesz baj. Hadd főzze meg Szida a vacsorát. Ugy-e megeselekszed?

Megszántam a szegényt; a szívem megfájdult az esenkedésén; megígértem, hogy megteszem.

Mikor megígértem, olyat ugrott örömeben, mint egy bolond borju az anyja után. Összevissza ölelt a szegény hőbortos gyerek, csak azért, hogy majd estére Szida főzi meg a vacsoráját.

Akkor hirtelen kiszaladt a pitarból s olyan fütyülést vitt véghez a hegyi uton fölfelé, hogy majd megszakadt a szíve.

Hanem az is igaz uram, hogy nem volt ez a dolog olyan tiszta, a hogy én azt a kis eszemmel fölértem, csak nem tudtam könnyen bele nyugodni.

Gyúrtam tovább a brinzát, de az eszem már azon járt, hogy a főzést valami uton-módon a lányra bizzam; már a kíváncsiság ösztökélt, pedig tudtam, hogy bolond álom az egész. A babona ragadós betegség, én rák ugyan hamar elragadt.

(Vége követk.)

Az Abruzzók között.

A komoly angol tudósok a mennyire becsülik az alapos tanulmányozás és önálló buvárlat czéljából utazó honfitársaikat: épen annyira

a félkegyelműségig. — A dologban csakugyan van valami igazság; ezt mi is tapasztaltuk Magyarországon. Patterson Arthur Angliából, Brace Károly Amerikából csak egy-egy kerül, de ezek mellett hány felületes gyarlóságot inak

utazik, mert teheti: van rá pénz. A szegény azért utazik, mert nyáron Angliában még kétszerte holtabb idő van, mint nálunk, s csak maga a törvénykezési szünet is hónapokig tart s aztán Európában utazva is kevesebből meg

AZ ABRUZZOK KÖZT.

megvetik a felületes, léha turistákat. Azt tartják róluk, hogy ezekről a turistákról alkoták a többi európai nemzetek azt a fogalmat az angolokról, mely szerint Nagy-Britanniának minden fia szeszélyes, hóbortos és különöz egész

rólunk az angol turisták! Meglátszik rajtuk, hogy mint az utazás egy a czikk írása is „kutya-futtában” történt.

Hogy az angolok sokat utaznak Európában: annak egynél több oka van. A gazdag azért

lehet élni, mint Angliában otthon ülve. Bejárják ez utazók Európának minden olyan vidékét, a hova könnyű eljutni, de mégis van valami regényessége, vagy más érdeke.

Közép-Olaszországnak talán alig van vi-

NYÁRI CSENDÉLET.

EGY AL-DUNAI HAJÓ FÖDÉLZETÉN.

déke, a mely vadregényes tájszépségekben s lakóinak igazi olasz eredetiségét illetőleg az Abruzzókkal versenyezhetne. Azért az utazó angolok főleg e valóban szép hegyvölgyes vidék felé irányozták lépteiket, néha egész csapatokban, s mikor a hegyvidék nem épen jó hírben álló fiaival itt-ott összetalálkoznak, utszéli korcsokban vagy nyílt tanyákon, hirtelenben azt sem tudják, hogy tulajdonképen örüljenek-e a rég keresett s most véletlenül útjokat álló találkozásnak, vagy pedig tanácsosabb lenne attól kissé megijedni?

Ilyenformán érezhette magát a rajzunkon feltüntetett utazó társaság is ama csoport láttára, mely az „Albergo Inglese“ (Angol vendéglő) büszke névre keresztelt sziklakunyhó előtt mulatott. A rideg ködös Észak gyermekei meglepetve s kissé bizalmatlanul szemléltek a Dél fiainak viharverte, napégette torzborz arcvonásait s nem nagy kedvök lehetett az „Albergo Inglese“-ben meghálalni.

Különben, a ki nem a természet szépségeiben, hanem csupán ama különböző néptípusokban kíván gyönyörködni, melyek Olaszország déli részének lakosságát úgy viseletben és szokásokban, mint arckifejezésben oly változatos teszik, annak nem szükséges a hegyek és völgyek között sokat bolyongani, elég ha részt vesz valamelyik nagyobbszerű népünnepben, a milyeneket Nápoly környékén s a városban is oly gyakran tartanak. Itt aztán végig tanulmányozhatja Déli-Olaszország valamennyi népfaját és szófarsát. E vidéken az etruszkok, görögök, rómaiak, sőt még az arabok és normannok is hagytak maguk után ma is fölismerhető nyomokat.

Különösen érdekesek a hegyvidékek, s azok közt is az Abruzzók lakói. A nők oly magas hajdíszeket hordanak, melyek a görög szobrok hajkezeit juttatják eszünkbe. A férfiak télen juh-bőr bundát, vagy ködmönt és egyszerű bocskorokat viselnek. Különben az abruzzóiak s főleg a nők viselete igen tarka, festői s elég csinos. A férfiak durva erkölcsűek s mint fékezhetetlen brigantók, rossz hírben állanak.

Nyári csendélet.

Egy kép, mely önmaga helyett beszél. Egyszerű kis falu mellett fut végig egy kisedér, melynek vizét a molnár rozant kunyhójában élelmi szer készítésére használják föl. E kunyhó előtt ő s erőteljes fiák árnyában van egy tisztavízű tó, mely a barnok itató helyeként szolgál. Mindennapi közönséges dolgok. Ki ne emlékeznék vissza rá? E lap olvasóinak legnagyobb része bizonynyal járt már valahol e vidéken, s habár távolról, láthatta azon falombok közé rejtőzött, de hegyes csúcsa által önmagát eláruló templomot is.

A művészetnek legnehezebb, de egyúttal legszebb feladatai közé tartozik, hogy a mindennapi élet ezen rendes tüneményei telénk varázsolja. Nem a természethez, hanem a hangulat adja meg ennek a báj s adja az azon meggyőződést, hogy az természetesen van rajzolva. S a jelen rajt teljesen megoldja a művészet ezen feladatát. Hangulatot kelt: a nyugalom hangulatát. A pásztor-idillek jutnak eszébe róla a szemlélőnek, melyekben oly meghatóan nyilatkozik az a naiv, a szívnek jól eső élet, melyet a festészetben „csendéletnek“ nevezünk.

A muzeumokról.

Pulszky Ferenczről.

(Folytatás.)

A francia muzeumok jóval megelőzték az előtt az angolokat, még most is legközelebb állnak hozzájuk. A Louvre s a Hôtel Cluny gyűjteményei a királyi paloták, templomok s kolostorok régi kincséből gazdagodtak először, s a képeknek és szobroknak mind számára, mind műbecsére nézve még most is megverik mind a kontinentális gyűjteményeket; központi vezetések azonban nem volt oly állandó s következetes, mint a British muzeum. A kormányformákkal mindig megváltoztak az elvek is, melyek szerint a muzeumok igazgattak. 1815-ben nemcsak vissza kellett adni mind azon szobrokat és festményeket, melyek a francia győzelem folytán Párisba vitettek, s az 1814-iki béké-

ből kifelejtettek, hanem a Bourbonok vallásosságát visszadta a templomoknak is azon középkori emlékeket, melyeket Lenoir a forradalom dühétől megmentett s a Petits Augustins országos gyűjteményébe elhelyezett.

Lajos Filöp alatt erősen gyarapodtak a gyűjtemények, különösen a képtár, mely egy gyönyörű spanyol galériával gazdagodott. A sokat rágalmozott második köztársaság igazságszerzete nem engedte, hogy a képtár része elvonassék az előzőtt királyi családtól, a mint ez bebizonyította, hogy a festmények a civilistából vétettek meg, s visszaadta a spanyol gyűjteményt Lajos Filöp fiainak, kik azt Londonban elárvereztették. III. Napoleon kitette a műértő Charles Blancot az igazgatói székbe, ki a köztársaság ideje alatt a Louvre gyűjteményeit úgy igazgatta, a mint oly férfitól várható volt, kinek műtörténelmi művei közeliismerésre találtak; helyébe gróf Nieuwerkerke nevezetett, kit legjobb szándéka mellett is a párisi társaság s a sportvilág jobban ismert, mint a tudomány és művészet, ki azonban a társaság és sportvilág emberei közül mindenestre legjobban illett ez állomásra. A gróf természetesen a képtárban nem látott egyebet, mint festményeket, melyeknek nagy része eredetileg is fejedelmi termek díszítésére készült s jelenleg is arra felhasználható, e szerint szívesen köleszöszött képeket a nemzeti képtárból a császári, sőt a miniszteri szalonok dekorációjára. Napoleon egyébiránt jól érezte a muzeumok fontosságát s a művészet pártolásának szükségességét, s uralkodása nem nélkülözte e részben a fényt; ő építette ki a Louvret s összekötötte a Tuileriakkal, úgy, hogy e két palota együtt a világnak csaknem legnagyobb épületét alkotta, s az itt nyert helyiségeket betöltötte gyűjteményekkel, szobrokkal, képekkel s kisebb műkincsekkel, megvette a híres Campana muzeumot Rómában, gyarapította a Louvre műemlékeit s megalapította a történelemelőtti régiségek számára a st.-germaini muzeumot.

Sedan után ismét Charles Blanc lett igazgató, de Mac-Mahon újra kitette a Louvreból, s marquis de Chenévrière, a műértő buzgó katolikus nevezte helyébe, ki azt találja, hogy az összeg, mely a képtár gyarapítására meg szokott szavaztatni, sokkal celszerűbben fordítható azon templomok helyreállítására, melyek a háború és commune által szenvedtek.

Németország, a Skandináv országok s Oroszország fővárosi gyűjteményei mind nem zetiiek, de császáriak és királyiak, ugyanazért gyarapodásuk nem folytonos, mert mindig megakad, ha a fejedelem nem műértő s nem műkedvelő, az országgyűlések pedig ritkán követik az angol parlament példáját. Az egyetemeken azonban lassan-lassan kevés költséggel gipszöntvény-gyűjtemények keletkeztek, melyek mind a művészetre, mind a tudományra mindennap nagyobb befolyást nyernek. Az első gipszöntvény-gyűjteményt Mengs, a festész, alakította. Winckelmann ismert barátja, s azt a spanyol udvarnak adta el. Egy második tökéletesebb példányt, melyben az akkor ismert legjobb régi szobrok és mellszobrok képviselve voltak, megszerezte a drezdai udvar; de a kor nem érezte még elegendően a régi műtörténelem fontosságát, a gipszöntvények nem találtak elég becseseknek, hogy valami királyi palota díszére válhassanak, a gyűjtemény napjainkig egy lomtárban felejtve penészedett. Ellenben Bonnban, hol Ottfried, Müller s különösen Welker egyetemi tanárok meghonosították az archeológiát, összegyűjtettek a műtörténelemre nézve nevezetesebb emlékek gipszöntvényei, más egyetemek utánózták a példát, s midőn a Kristálypalota 1852-ben fölépült Sydenhamban, London mellett, a gipszöntvények lettek a nagy terem legfőbb díszei, még pedig nemcsak a régi szobrokéi, hanem a középkoriakéi is, az angolok, francziák, németek, olaszok, melyek nagy része ez alkalommal formáltatott le legelőször. Ez nem volt ugyan az első alkalom, hogy nagyobb gipszöntvény-gyűjtemény állítottatott fel Angolországban, a műakadémia már régebben birt egygyel; később, midőn az angol parlament megvette lord Elgintől az athenai műemlékeket, melyek sorában a Parthenon párkányzatának két oldala csak gipszöntvényben jelent meg, IV. György

* A legnagyobb palota a Vatikán, tizenegyszer szobáival, kertjével együtt oly területet foglalván el, mint a régi Turin.

ezeket mind leformáltatta s a szövetséges udvaroknak ajándékban megküldte, melyek mind nem tudták megbecsülni az ajándékok, s odaadták a műakadémiáknak, csak a pápa viszonozta e szívességet azzal, hogy a Vatikán leg-híresebb szobrainak gipszöntvényeit a királynak megküldte, ki épen akkor Irlandot látogatván meg, azokat emlékül Cork városának adta, hol azóta több irlandi művész adta magát a szobrászatra, a mint jelenleg is az angol szobrászok nagy része ír születésű.

A Kristálypalotában kiállított nagy gipszöntvény-gyűjtemény általános feltűnést okozott, s megnyitotta az ily másolatoknak a muzeumok kapuit. Berliné a dícsőség, hogy e részben a leggazdagabb gyűjteményt szerezte, sőt számára azon gyönyörű palotát is építtette, melynek lépcsőcsarnokát Kaulbach dícsőítette freskóival. De a berlini gipszmuzeum is még roppant hézagokat mutat különösen a renaissance korából; hiába kerestük itt a velencei s felső olasz iskola remekait, a Lombardik és Leopardik domborműveit, a Certosa díszait, Gaston de Foix siremlékét, Orcagna, Donatello, Luca della Robbia, Rosellino, Mino, a Majanók vagy Verrocchio munkáinak öntvényeit, sőt Michel Angelo szobrainak több mint fele még mindig hiányzik, pedig az ily gyűjtemény költsége nem oly tetemes, hogy bármely kormány el ne viselhette, így például a Hestia Giustiniani, melynek márvány eredetije most 18,000 talléron áruba bocsátatott, 180 tallértért megszerezhető leöntvényben, azt lehetne tehát hinni, hogy a fővárosi muzeumok mindenütt sietni fognak a művészet remekeinek minél tökéletesebb sorát a közönségnek gipszöntvényekben bemutatni, de úgy látszik, nem tudnak még megmenekülni azon felfogástól, hogy az emlékek a diszpozitók díszítmenyei s hogy a nemtelen anyag ellentétben áll a márványoszlopzatokkal s freskófalakkal; az arisztokraczia s a dilettansok nem tudnak megbarátkozni a gipszöntvényekkel. A South Kensington muzeum gyűjteménye a renaissance korából eddig a legteljesebb; igazgatósága sok éveken keresztül formáltatá az olasz műemlékeket, mind addig, míg 1865-ben az olasz kormány eltiltotta a formálást azon ürügy alatt, hogy ez által az eredeti megsérülhetne, s így a lehetőség, hogy minden nagyobb város kevés költséggel fölláthatná falai közt a keresztény szobrászat hasonmásainak teljes sorát, egyelőre megszűnt, halljuk azonban, hogy jelenleg a porosz kormány engedelmet kért az olasztól a műemlékek leformálására, s reméljük, hogy e kérése nem fog visszautasíthatni.

Ismeretes, hogy a photographia újabb időben oly roppant kifejtést nyert, miszerint most az eredeti olajfestményeket is hiven le lehet fényképeztetni, minden javítás (retouche) nélkül, mely a festmény jellemét megváltoztatja. Braun Adolf kiadta a Vatikán freskóit, s a legnevezetesebb kézrajzgyűjteményeket, melyek a nagy közönség előtt el voltak zárva, s kevés műbarát által ismertettek; a drezdai, madridi, bécsi képtárak kincsei vállalkozó műárosok dícséretes buzgósa által közzétették; egy nemzetközi társaság adja ki Páris, Frankfurt, London, Pétervár válogatott festményeit, Raphael csaknem minden munkáinak fényképe már is megszerezhető, de eddigélen nem találkoztott se kormány, se könyvtár, se muzeum, mely a festmények fényképeit teljességökben kiállítaná. A bécsi császári könyvtár gyűjti ugyan ezeket, eddigélen azonban nem rendelkezik oly helyiséggel, hol e kincsekhez a közönség is hozzáérhetne, holott csak ily gyűjtemény képes fölvilágosítást adni a festmények eredetiségéről, valódi becséről, jelenlegi állapotáról, a régi ritkább művészek művészeti kifejtéséről s munkásságok különböző phasisairól, pedig ily gyűjtemények nélkül a műtörténelem tanulmányozása mindig hézagos marad. Grimm Hermann, a berlini tanár, kezdte meg az izgatást ily gyűjtemények alapítására, de ékes szavai nem találtak eddig visszhangra, remélhető azonban, hogy nem sokára az ily fényképgyűjtemények, melyek összes költsége nem haladja meg az 5000 forintot, nem fognak hiányozni semmi egyetemnél s nagyobb rajztanodánál, s aligha a South Kensingtoni muzeum nem lesz e részben is ismét az első, mert az angolok legjobban átlátják, hogy a photographia a leghatályosabb eszköz a művészet népszerűsítésére s az izlés nemcsinésére. A British muzeum igazgatósága már is

fényképeztetni nevezetesebb műkincseit, tekintettel egy részről a tudományra, más részről a tanítványokra. A különböző egyiptomi dynastiák emlékei: szobrok, stélák és hieroglyph-szövegek, a Sardanapal palotájában talált ékirati agyagkönyvtár maradványai s ezekkel a ninivei királyok lakjainak domborművei, a lyciai s parthenoni emlékek már most is kitünő fényképekben olcsó áron szerezhetők meg, s az angol középtanodákban a tanárok fölvolasásainak magyarázataul el is terjedtek. (Vége követke.)

A REJTELMEZ SZIGET.

Második rész: Az elhagyott.

IX. Fejezet. Harbert nagy veszélyben. A vad ember. Visszatérés Lincoln szigetére. Cyrus és az elhagyott. A visszatérő eszmélet. Az első könyvcsépp.

Sok fáradság után sikerült Pencroffnak a fűrge malaczkából egy párt mégis kézre keríteni s épen lábaik összekötözésével foglalkozott, midőn az erdő sűrűjéből segélykiáltások hallatszottak.

— Ez a Harbert hangja, — szölt Spillett, — valami veszély fenyegeti.

— Talán valami nagy vaddal találkozott, siessünk segélyére.

S ezzel a mint birtak, elkezdtek szaladni arra felé, a honnan a segélykiáltásokat hallották. Jó is volt sietniük, mert az ösvény kanyarulatánál, egy tisztáson, fiatal társokat egy vad, valószínűleg egy óriási termetű majom által földre teperve, a legnagyobb veszélyben forogva pillantottak meg.

Magokat a vad szörnyre vetni, kezeiből Harbertet kiszabadítani, amaz szorosan lefogni s megkötözni, mindez egy pillanat műve volt Spillettnek és Pencroffnak.

— Nincs bajod, Harbert? — kérde Spillett.

— Nincs, nincs.

— Ha e majom megfojtott volna!

— De hiszen nem majom, — viszonzá Harbert.

Valóban nem is volt majom. Emberi teremtés, valódi ember volt; de mily állapotban! Vad ember, a szó legteljesebb, legborzasztóbb értelmében, a baromiaság legfőbb fokán. Bozontos hajzat, mellére lecsüngő sűrű borzas szakáll, a derekára kötött rozsz rongyon kívül teljesen meztelen test, szilajon forgó szemek, roppant kezek, iszonyuan megnőtt s begömbült körmökkel, megbarnult, mahagoni-színű arczbőr, csaknem szarukeményesű sark- és talp-bőr: ime ilyen volt a nyomorult lény, melyről mindamellett sem lehetett eltagadni, hogy ember. De már azt méltán kérdése lehetett tenni, vajjon ez emberi testben maradt-e csak egy szikrája is az emberi léleknek?

— Bizonyos ön benne, hogy csakugyan ember? — kérde Pencroff a hirlapirótól.

— Semmi kétség benne.

— S vajjon az általunk keresett hajó-törött volna? — kérde Harbert.

— Valószínűleg, — felelé Spillett; — de a szerencsétlenül alig maradt valami emberi!

Ez világos volt. Ha valaha polgárisult ember is volt, a magány és elhagyatottság tökéletes vad emberré tette. Torkából csak durva, tagolatlan hangok törtek elő fogai között, melyek hegyesek és élesek voltak, mint a ragadozó állatokéi, és egyenesen nyers hus evésre s csontok tördelésére látszottak utalva lenni. Az emlékező tehetség régen s teljesen elhagyta; nem tudott bábni sem a kézi eszközökkel, sem a fegyverrel; tüzet sem tudott csinálni, sőt azt sem tudta: mire való a tűz. Látszott, hogy gyors és ügyes, de csak mint a vad állat. Szóltak hozzá, de nem értette, sőt mintha nem is hallaná. S mindazáltal, mintha szemében némi emberi érzelem világa csillant volna fel olykor-olykor.

Nem türelmetlenkedett, nem hánykolódott, nem igyekezett menekülni kötelekeitől. Meg volt-e rémülve az emberek láttára? vagy valamely homályos emléket, öntudatlan sejtelmet talált-e föl kialudt szelleme valamely zugában, mely érezteté vele, hogy hasonló között van? Ha feloldották volna: igyekezett volna-e menekülni, elszaladni? Ki tudná!

— Akárki legyen, — mondá Spillett Gedeon, — s akármi legyen is belőle, emberi s keresztényi kötelességünk magunkkal vinni a Lincoln szigetére. A lélek nem hal meg, hátha sikerül azt mély álmából felébresztünk s magához hoznunk.

Ebben egyértelműleg megyeztek. Feloldották a lábaikat, a mire a vad magától felállott, míg kezei szorosan összekötve maradtak, de a menekülésre nem tett semmi kísérletet. Csak mereven nézett környezőre, de őket megtámadni vagy bántani semmi hajlamot nem áruelt el.

Azután visszavitték egykori lakásába. De nem mutatta semmi jel, hogy azt, vagy a benne levő tárgyakat felismerte, vagy valami iránt érdeklődött volna. A tűz látása mintha egy percig lekötötte volna figyelmét, de tartósabban az sem.

Egyelőre nem kezdhettek vele semmit; s csak arra kelle szorítkozniok, hogy hajójokra vigyék, a hol a Pencroff őrizete alatt hagyva, Spillett és Harbert visszatértek a szigetre, hogy ott holmi elvinni valót még összeszedjenek, a mi megtörtént, minden előkészület megtettek, hogy másnap reggel, a dagály visszatérével, utra indulhassanak.

Az elhagyottat a hajó elején levő szobába helyezték el, a hol megkötözetlenül, némán és egész nyugodtan megmaradt. Pencroff étellel kínálta, de ő a fött húst undorral utasította vissza, ellenben egy lelőtt vad kacsát mohón tépett szét fogaival és körmeivel s állatias étvágygyal falta fel.

Az éj eltelt; aludt-e a fogly vagy nem, nem lehetett tudni, de bár kötözetlen volt, egésszen nyugodtan maradt.

Reggelre a szél iránya megváltozott s épen javokra, mert délnyugati irányt vevén fel, könnyítette a Lincoln szigetre visszatérésüket. Reggel öt óraker felszedték a horgonyt, s a hajó, kifizetett vitorlákkal gyorsan haladt célja felé. Az első nap minden esemény nélkül telt el. A fogolyal nem volt semmi baj; de estére a szél elállott s az éjen át a szél északabbra fordult s tetemesen késleltette haladásukat. Hideg volt s erős szél. Alig lehetett maradni a szabad ég alatt s csak a legnagyobb erőfeszítéssel bírták kormányozni a hajót, mely különben felségesen kiállotta a szél és habok minden ostromát.

Már negyed nap óta voltak a tengeren s még sem láttak szárazt. Végre, csaknem kétségbeesve, hogy a tenger hamis irányba ragadta, a negyedik nap estélen, messziről tüzet pillantottak meg. Észak-keleti irányban volt tőlök s mintegy 20 tengeri mérföldnyire lehetett. Semmi kétség, a Lincoln-szigeten volt s Cyrus azt jelöl gyújtotta meg nekik a setét éjszakában!

E biztosan tájékozó ponthoz képest fordítottak a hajó irányán s bátran eveztek a tűz felé, mely egy első rangú csillag formájában tündökölt előttök a láthatár szélén!

Október 15-dikén reggel indultak meg a Tábor szigetére s 20-kán reggel hét óraker érkeztek vissza a Lincolnra, a Mercy-folyam torkolata melletti kikötőbe, hol Smith Cyrus és Nab, napok óta már, a legnagyobb nyugalomsággal várták visszatérőket. Lehet képzelné az örömet, melylyel érkezőket fogadták.

A fedélzeten csak hárman állottak, a kik

elindultak volt a hajótöröttet keresni. De csakhamar felvilágosították Cyrust, hogy negyedik magokkal jöttek vissza s a keresettet is sikerült feltalálniok, habár a legszomorubb lelkiállapotban.

— Nem is tudom, — mondá Pencroff, — jól tettük-e, hogy elhoztuk magunkkal!

— Kétségkívül jól, — felelt Cyrus. — Ő is olyan ember volt, mint mi, s ki tudja, nem tenne-e a teljes magány és elhagyatottság minket is azzá, a mivé ezt oly rövid idő alatt tetté!

— S miből gondolja ön, — kérde Harbert, — hogy rövid idő alatt?

— Mert a palackban talált okmány nem régi irás volt s mert azt más nem írhatta, mint ez.

Most a szerencsétlen, csekély ellentállással, kivonták a hajószobából. A mint partra értek vele, első pillanatban — visszanyerté szabadságát — el akart szaladni, de kezei újra meg voltak kötve, s a köteleknél fogva könnyen visszatartották.

Smith Cyrus a legnagyobb szánalommal és részvétellel közeledett hozzá s átható szeméit reá függesztve, kezét vállára téve, ép annyi méltósággal, mint szelidséggel nézett szeméibe, melyekben ő is, mint előbb Spillett, az értelem egy sugarát vélte felföldözni.

— Szegény elhagyott! — mondá mély fájdalommal.

Elhatározták, hogy az elhagyottat a Gránitház egyik szobájában helyezik el, a honnan meg nem szökhetik s folytonosan szemmel tartják. Ellentállás nélkül engedte vezetni magát; hasonlóan tekintete, önkénytelenül is, nagy hatást látszott reá gyakorolni.

Mikor ez megtörtént s Nab behozta a reggelt, melyet utasaink a legjobb étvágygyal költöttek el: kimentek, hogy a hajóról behordják a holmit. A Tábor-szigetről hozott új növények és állatok nagy örömmel fogadtattak s kebeleztettek be a Lincoln-szigeten. Az elhagyott házában talált lőpor és srét is hasznos lelet volt. A Bonaventurát pedig a Léghajó-kikötőbe hajtották, hol az elemektől legjobban megvéde gondolhatták.

Az elhagyott a Gránitházban tartózkodása első napjaiban kevés jelét adta lelki tehetségei s öntudata remélhető visszatérésének. De jöttei sokkal emberiebbek voltak, semhogy elvezitenék vele türelmüket. Eleinte néha nyugtalanodott s megkísérelte a szabadba juthatást, de aztán ismét lecsendesedett. Nehány nap múlva már a fött húst sem utasította az előbbi undorral vissza magától. Egy izben, míg aludt, Nab levágta nagy haját, megnyírta bozontos szakálát s illendőbb ruhát adott reá; a mi által kissé emberibb alakot öltött, sőt ugy tetszett, mintha tekintete is szelidebbé s némileg értelmesebbé vált volna.

Cyrus mindennap egy pár órát szánt arra, hogy beszéljen vele. Hangosan, lassu s tisztá szójezéssel beszélt, hogy lassanként felkeltse figyelmét s egyes szokat eszébe juttasson. Mert arról, hogy az angol nyelvet értette s beszélt valaha, semmi kétség sem lehetett. A kunyhója deszkáin látott Britannia szó s egész arczának angolszász jellege ezt bizonyították.

A Smith Cyrus kísérletei, melyekben társai is erőlesen s teljes türelemmel támogatták, bár lassanként, de rendre-rendre mégis csak célhoz látszottak vezetni. Az ismeretlen némi figyelmet kezdett tanusítani a beszédre, egyes mondatokat fölfogott, sőt egyes szokat próbált utánmondani is. De a mint értelmet lassanként vissza kezdett térni, azzal növekedett arczának mélyen szomorú kifejezése is. Látszott, hogy lelke nemcsak aludt, hanem beteg is volt. Meggyógyul-e valaha?

A mérnök folytonosan figyelemmel kísérte. Mintha lené lelkét, hogy azt megfoghassa! A többiek is mind a legőszintébb részvétellel kísérték e lelki és erkölcsi rejtély lassu megoldását.

Az ismeretlen lelki nyugalma zavartalanul látszott, s mély fájdalomában is bizonyos ösztönyszerű ragaszkodást tanúsított Cyrus iránt. Ez elhatározta, hogy próbára teszi e ragaszkodást s e végből a szabadba kiviszi az ismeretlen, megpróbálni: vajjon ígyekszik-e menekülni.

Október 30-dika volt, tehát tíz napja már, hogy a hajótörött a Lincoln-szigeti kis gyarmathoz tartozott. Meleg, verőfényes nap volt. Cyrus és Pencroff az ismeretlen által lakott szobába léptek, hol az mély hallgatásba merülve ült ágyán.

— Jöjjön, barátom! — szólítja meg Cyrus. Az ismeretlen e szóra egyszerre felállt s készséggel követte Cyrust, míg Pencroff hallgatva ment utánok, szemmel tartva az idegen minden mozdulatát, mivel kevésbé bizott benne, mint a mérnök.

Harbert a vadember körmei közt.

Egyveleg.

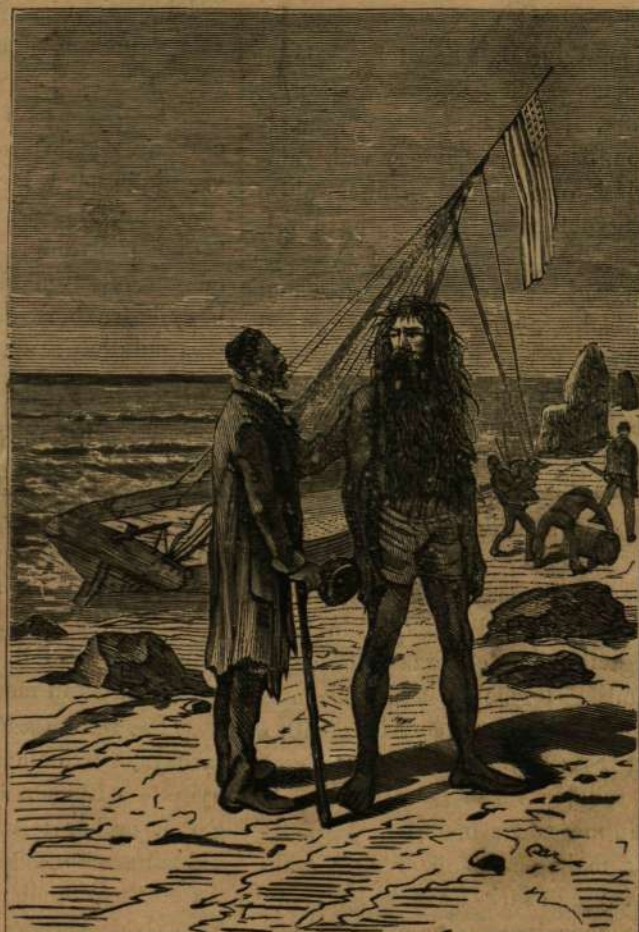
— A Habsburgok udvartartása 200 év előtt. II. Ferdinánd halálához (1637) évenél érdekes kis latin könyv jelent meg Hollandban e címen: „Status particularis Regiminis S. Caesarum Majestatis Ferdinandi II.“ — mely a bécsi udvarnak udvari- és államschematismusa alakjában hű képét nyújtja az azon korbéli udvari életnek, melynek vezetői a máig fennálló főudvarmester, főkamárás, főtárnokmester és főlovászmester voltak. A két első hivatal képezte a legtekintélyesebb udvari méltóságot. A négy főhivatal élén állott a főudvarmester, alatta a titkos tanácsosok „statusa“ volt; felügyelete alatt állott továbbá a konyha és pinze, s a mi csak a császári asztal szükségletéhez tartozott, 100 különböző foku személyzettel; kitűnőbbek ezek közül: 3 pohárnok, 3 kenyérszélő („panatiers“). Ha a császár a császárnéval együtt étkezett — mi II. Ferdinándnál szokásosan csak estebédnél történt — akkor elmaradhatlan volt a „Tafelmusik“. Ebédnél a kamarás urak, estebédnél az udvarhölgyek tettek a szolgálatot. Ezek — kiket a főajtónálló vezette — izlették meg próbákép az ételeket. Pompa, fényűzés és konyhai kicsapongások — melyek az akkori versaillesi udvar fűszerét képezték, — a Habsburgok előtt ismeretlenek valának. Az akkori uralko-

Az építés, a tervezők szerint, itt sokkal kevesebb akadályokba ütközik, mint az Angol- és Franciaország között építendő alagutnál, minthogy míg ott 2620 lábnyi mélyre halad a csatorna, itt 1630 lábnyi mélység is elég leendő.

— Nagy Konstantin utódja. Róma polgári törvény-széke érdekes pör felett fog e napokban döntené. Lascaris herceg, ugyanis Konstantintól való leszármazása folytán azt követeli az olasz kormánytól, illetőleg az egyházi javak likvidálására kiküldött bizottságtól, hogy neki, mint ama nagy római császár utódjának, ki a római öt székesegyházat építette, adják meg ezekre néve a kegyuri jogot, s illetőleg mintán ő most vagyontalan, az egyházi törvények értelmében ez őt egyház után állapítsanak meg részére évdíjat.

— Egy újságszerkesztő, a ki nagy ur. Van Sydneyben, Ausztrália fővárosában, egy újság, melynek hatalmas szerkesztőjével nem minden gyalog ember állhat szóba. A szerkesztőség falain, az ajtóval szemben, ott büszkélkedik egy fölirat, mely szerint a ki a főszerkesztővel bármilyen ügyben értekezni akar, belépti jegyet köteles váltani, melynek ára a kért kihallgatás tartama szerint változik; egy óráért 12 frank 50 centime (6 frt 25 kr.); félórát 6 frank 25 cen.; és egy negyed órát 3 frank 75 cen. fizetendő.

— A kíváncsiak az Egyesült-Államokba hivatalos

Cyrus és az elhagyott.

A REJTELMES SZIGET.

A tengerpartra mentek. A mint a tengert, végtelenségben, megpillantotta, — míg a többiek mind félre vonultak, — néhány lépést tett előre, gyorsan, mintha a hullámokba akarná vetni magát. De egyszerre megállt s fejét kimondhatatlan bánattal csüggeszté kebelére.

— Hogy a tengerbe nem ugrik, az megfogható, — mondá Pencroff; — de kérdés, a szárazon, nyílt helyen, nem szaladna-e el.

— Kisértsük meg, — szólótt Cyrus. — Vezessük a fennsíkra, az erdő szélébe.

Oda vezették a Mercy torkolatá közelébe s ott magára hagyták, a nélkül, hogy szemeiket csak egy percze is levették volna róla.

Az ismeretlen ittasan szíva magába az erdő friss levegőjét s egy mély sohaj tört elő kebléből. Egyszerre összerázkódott, s oly mozdulatot tett, mintha szaladni akarna. De az első lépés után ismét megállt, félő összegörnyedt s szemeiből egy nehéz könyecsepp gördült alá....

— Ah! — kiálta föl Cyrus, — ismét emberré vált, mert sir! (Folyt. köv.)

dók egyik fényűzését azonban II. Ferdinánd is szerette: udvari bolondokat tartott, kik az asztalnál tréfáik és elmés bohóságokkal mulattatták a fejedelmet. Fő udvari bolondjának nevét megőrizte a schematismus: Schissel Jónás. Költség tekintetében a Habsburgok ismeretes mérsékletét kijátszotta a szakácsok élelmessége, miről Ferdinánd, a „jószágos“, egykor még örömet mondott jóízú adomákat. Olvashatni p. o. egy tétele: „két akó tokaji kenyér-mártogatás végett Erzsébet császárné, VI. Károly császár neje papagájainak számára.“ Vajjon aztán a kedvelt madarak kóstoltak-e ebből valamit, arról nem szól a krónika. A főkamárás ezidőben a polgári származású Khisel Jakab volt, kit Ferdinánd grófja emelt. Gróf praedikátuma átszállott az Auersperg hercegi családra. A főkamárás évi fizetése 40 forint volt és kossz. A szolgálattelvő kamarások megelégedhettek az aranykulccsal, melyet azonban szolgálati időn kívül a főkamárásnak kelle átadniok. A főlovászmester baloldalon gyalog követé, ha pedig kikocsizott: vele szembe ült, fedett fövel.

— Alagut a gibráltári szoros alatt. Párisban spanyol és angol honfiakból társulat alakult, mely nem kevesebbet tervez, mint Spanyolországot Afrikával a gibráltári szoros alatt építendő alagutal összekötni. Az alagut egyenes irányban (Tarifa és Algeiras közt) van tervezve, s hossza esetleg 44,139 párisi láb leendő.

kimutatás szerint következő mérvben történtek 1874-ben. A föld 103 különböző országból s minden faj- és nemzetiségből Amerikába vándorolt összesen 313,339 egyén; ezeknek több mint fele, azaz 194,000 New-Yorkban szállt ki. Ezen számokhoz hozzájárult: Anglia 115,175, Németország 87,371, China 13,776, Norvégia 10,384, Franciaország 9643, Olaszország 7596, Svédország 5572, Orosz- és Lengyelország 5755, Dánia 3082, Ausztria-Magyarország 955, Cuba-sziget 670, Sandvich-szigetek 153, Törökország 67, Island 33, Marokkó és Algír 7, és az Azor-szigetek 1551-el.

— A főrezeni statisztikai hivatal szerint Olaszország az európai államok közt műveltségre nézve az utolsó helyet foglalja el. Ugyanis 1861. évben 17 millió ember volt ott olyan, a ki írni s olvasni nem tudott, 1871-ben 26,800,000 lakos közt 19,550,000. Ebből esik 4—12 éves gyermekekre minden ezer után 771, 12—19 évesekre 635; az összes lakosságnak tehát 72.5% épen semmi iskolai oktatásban nem részesült.

— Amerikában sokra viszik reklame dolgában. Egy ügynök Omata városban oly imádságos könyvet osztogat ingyen, melynek egyik oldalán imádságok vannak, míg a másikon hirdetések. Egy másik vállalkozó ezen is tul tett. Kibérelte a prédikálósok alsó részét, és erre függesztő hirdetéseit.

Az al-Dunán.

Két ember vitakozott a minap Magyarországon két legnagyobb vízeről. Az egyik uri ember székelé volt, a másik veszprémmegyei magyar. A Balaton partján álltak, s a veszprémmegyei, szülőföldje vidékének csodálásán fölkelésülve, fölkiáltott: „Mi ehhez képest a Duna?“ — A székelé eredeti, de már Budapestben megotthonosodott ur egész higgadtan csak annyit válaszolt, hogy: „A Dunán ennyi víz egy óra alatt lefoly, a mennyi itt van!“

A mérnökökre bizom, hogy igaz volt-e a székelé eredeti, hegmatisuk urnak, de annyit magam is állítok, hogy még a legszebb, legnagyobb és legmélyebb tavak is élettelenek a folyamokhoz képest. Nem a vízi lakosokat értem, mert hisz a Balatonnak elég népes és elég eleven lakossága van a fogasok, süllők és más halak ezereiben, hanem a parton lakó embereket.

A Duna! Maga a Duna egy egész világot élet partján! Nem szükség a forrásig visszamenni, csak Bécestől a Fekete-tengerig utazzék valaki, s látott egy egész világot. Láttá az amerikai síkságokat a Mississipp partján, láttá a Rajna hegyeit s mit én tudom, mit nem; de láttá mindennekfelett, s ezt már bizonyosan láttá: a Duna partjainak változatos népségét. Csak egy kora tavaszon, mikor már nem sokáig járnak a gőzösök, menj egyszer, végig valamelyik nagy hajóval a Dunán s kicsinyben megismered azokat a népeket, a melyek mindössze vannak foglalva e két szóban: „keleti kérdés.“

Nem tudom, nem jobb lett volna-e ezt a kérdést, — melyről gróf Andrássy Gyula talán még most, terebisi szünidőjén is elmélkedik, — „déli kérdésnek“ elnevezni? Az a nép, a melyet az al-Dunán látsz, inkább déli, mint keleti. Nem csupán öltözetük; természetük is inkább a déli fiai gyanánt jellemzi őket. Lobogó láng és hamu, szenvedély és álom: ez a jellemzősük. A kettő között közép: a lelki egészség nem nagyon van meg bennök. S e jellemzésbe oda foglalom jó magunkat is, kik a Duna mentének jó nagy részét lakjuk: Belgrád vagy Galacz felé a magyar ember minden szokásában olyan déli, mint akár a szerb, román vagy a bolgár. Alig mernék megszólítani, ha ő meg nem szólítana téged. Természetes, hogy ő megszólít; megkérdi: hová való vagy? tudsz-e valamit az ő szülőföldjéről? Ha jól van dolga: panaszkodik, hogy ilyen népség közé vetette a sors, de ha álmai foszladoznak: dicsékszik, hogy otthon, nálunk hitványabb a világ, nincs annyi pénz, mint az oláhok, szerbek közt, az örmény és görög kereskedők s a törökök zsebében. Kávé, dohány és szivar az életének fele: épen, mint a déli népeké, s a civilizációnak csúcspontja a kártya.

Egyet azonban a délre vonuló munkások dicséretére is csak úgy el lehet mondani, mint a más tájon, külföldön tartózkodó magyarokra. Szorgalmas munkások, elég rendesek s jobb és szebb munkát tesznek, mint a többi népek s csaknem általában kitűnnek idegen társaik mellett. Turnu-Severinben a duna-gőzhajózási társaság gyárában igen sok a magyar munkás s a társaság szívesen is látja őket, mert nagyon megbízhatók, s a strikolás szelleme épen nem otthonos közöttük, holott a magyar munkás itthon nagyon okoskodó, válogatós és konok. Turnu-Severinben meglepően sok magyar beszédet lehet uton-utfélen hallani s egy-egy népesebb hajó közönsége között szétjárva bizonyosan talál az ember magyar iparost is, ki a nevezetes gyárba törekszik munkát keresni és szerencséjét megalapítani.

Ha kártya miatt nem szívódnak, politikáról nem beszélnek: az al-Dunán bátran alhatik az ember, olyan álmos minden. Négy ember közül három minden esetre olyan képet vág, hogy nem tudod: virrasztott-e a múlt éjjel, vagy unja magát?

Hanem azért egészben változatos a kép, mert tarka és sokféle. Az al-Dunai népek közül minden nemzetiségben ezérfele meg a tájvisélet (mint a kezdetleges műveltségű népeknek általában), csak abban hasonlítanak, hogy mindenik huz a törökös vireset felé. Nemelyik aztán egészen török: akár Konstantinápolyba, Kis-Ázsiába, vagy Egyiptomba is beillenék. Estenként a törökök legénygömbölitik a turbánt, s hosszadalmas készülődésükkel eszébe juttatják az embernek hazájukat, a politikai „beteg embert“: ők is

épen oly nehezen tudnak lenyugodni. Egy-két török nő is akad az utazók között; a szegényebbek lefátyolozva és elburkoltan ott járnak a többi nép közt, de nagy hallgatagsággal; a módosabbak pedig kabinokba vonulnak, s csak a beszálláskor venni őket észre, vagy a kiszálláskor, midőn kocsiába ilve gyorsan elrobognak.

Fontos és figyelmet ébresztő alak az al-Dunán egy-egy popa, ki a maga nemzetisége szerint, a szerbek vagy oláhok közül azonnal egész társaságot gyűjt össze maga körül. Ezeket látni meg a dél mivéletlenségét legjobban. Leri e papokról a pallérozatlanlás és tanulatlanság s mégis mily tisztellett, hódolattal s csaknem imádatlál környezik őket a hivat, kik természetesen még alantabb állnak lelki atyjuknál. A Romániában lakó oláhok dicséretére legyen mondva, velők egy európai műveltségű ember mégis jobban eltársaloghat, mint a külföldi szerb papokkal. — Az oláh bojárak közt is találás helyely-közzel meglepően tanult embereket, de a nagy részök mégis csak nagyon bukaresti szempontból látja a világot.

Már az oláh dímákról kevesebb dicsérettel szólhatunk. Francia nyelven beszélnek ők is, mint Romániában minden mivelt ember, de a francia nyelvhez francziás modor is járul — francia finomság nélkül. Sehol nem tűnik jobban szemedbe, hogy a miveltség külső máza mily ellenkező belsőt takar, mint ezen finom hölgyeknél. Bor, ser, szesz, italok, bors, paprika (zölden és pirosan) meglepő kelendősekre találunk náluk. Északi Románia nepe még talán valamivel miveltőbb, mint a dunaparti románok; legalább az erdélyi fűrdőkön időző és a dunai hajókban utazó hölgyek erkölcsének összehasonlításából ezt lehet következtetni.

Még egy nép van, a melyet a magyar utazó nagy érdeklél, hasonló össze a magyarországiakkal: az örmény nép. Ez is nagyon hátra áll a magyarországi rokonoktól. Arcuk kifejezése kellemetlenebb, mint a mieinké; a kicsinyes családokkal járó úzérkedés szennye épen úgy rajta van arcukon, mint egész külsejükön. Keveset adnak magukra s a külsőben való uriaság csakis nagyon gazdag korukban kezd becsülniük tárgya lenni. Másikfelől, pedig, az örmény nép ott is jól megtermett, erős, egészséges, természetesen s tekintetben a szerbekkel, bosnyákokkal, bolgárokkal és törökökkel együtt jól eső ellentétben állnak az oláhokkal egybe hasonlítva, kik nagy részt véznák, erőtlenekek, kiélték. Vajjon nem a régiség és a jövő van-e bennök így szembe állítva az alkotó természet által?

A közben-közben szemedbe ötlő görögöktől elfordulva Byron jut az embernek eszébe, s a klasszikus görög népos aródit látva, visszafordítod a britt költő szavait:

„Nincs hinte mag, ott valahol, Kikben Herakles vére foly.“

Az emberekről a vidékre tekintesz s a jobb parton eléd tűnő minaretes városokat bámulod, melyek egymástán következnek s mint minden, a mit eddig is láttál, folyton egy-egy lépéssel vezetnek kifelé Európából. — Európából, melyet elnevezünk unalmasnak, vének, megrendszabályozottnak, kiéltnek, s mindennek, a mi kellemtelen; de azért bárhogy szóljuk, bárhogy szidjuk: mégis csak visszakiánkunkunk bele, mert tagadhatatlanul ez a miveltségnek első melegágya.

A folyóvizek tisztántartása.

Tudjuk, mert naponként tapasztalhatjuk, hogy valamely vidék közegészségi állapota és lakóinak erőteljessége különösen a közönség használatára szánt vizek minőségétől függ; ha e vizek tisztasága megromlott, árulókka és gyilkosokká lesznek azok. A megromlott vízi folyók a járványos és halálos betegségek legbiztosabb továbbterjesztői és elterjesztői, a lakosok testi elcsúszulásának leghatározottabb eszközei s a népesség szaporodásának legnagyobb akadályai, — szóval olyan erek, a melyekben tisztátalan vér csergődezik.

A folyóvizek megromlása mindig és mindenütt ugyanegyes oknak tulajdonítható: azok a csatornák fertőztetik meg, a melyek a gyárak és egyes háztartások hulladékait beléjük hordják. Minthogy a fő- és nagyobb városok mindenütt valamely nagy folyó partján vannak építve, a folyó, melynek vize különben is annyi házi és iparszolgáltatásra használtatik fel, s azon fölül még

az utcázseprők és árnyékszékek tisztítóinak foglalkozását is teljesíti, a nagy városokon alul irtóztatónan egészségtelenné válik. A Themze, mely London körültekinté magába fogadja, bizonyos évszakokban szerfölött rosz büzt áraszt szét, melyet a partjain lakók igen jól ismernek; a Spree Berlinnél, a Szajna Asnières alatt jó nagy távolságra teljesen élvezhetetlen vizet hűmpölyögtetnek mély medrökben. Még kedvezőtlenebbül áll a dolog az oly csekély vízi folyóknál, melyek nagyobb szerű gyárvárosok mellett haladnak el; az ilyenek közül néhány valóságos dögvészszé vált az illető vidékre nézve. A Vesle Rheimsnél, a Mersey Liverpoolnál, az Irwell Manchesternél ez utóbbiak közé tartoznak. E tekintetben különösen Angolország van végtelenen kivételes körülmények közt, a mennyiben még kisebb jelentőségű folyói mellett is a legkülönbözőbb rendeltetési és terjedelmű gyárak egész halmaza működik.

Pár év előtt Wakefield város egészségügyi bizottsága a város lakóitól egy halvány tintával irt levelet kapott. „A nélkül, hogy engedélyt kérnénk rá“ — így szölt a levél — „bátorságot veszünk magunknak egyenesen az illető bizottsághoz intézni e sorokat, melyek a Calder folyó vizével vannak irva, melyet ma merítettünk onnan, hol a város csatornáit belecsakadnak; igen sajnáljuk, hogy e tudósítást kiegészítő mellékletül nem kísérheti az a rettenetes büz is, mely azon a helyen a levegőt megfertőzteti.“ Pedig Wakefield nem is a leggonoszabb helyen áll ama városok közt, melyekben a közhasználatra szolgáló víz e szomorúan ékesszóló tréfát igazolhatná. Az Irwell, mikor Manchesterhez ér, mintán vagy 10,000 mindenféle gyárt kiszolgált, s a mindkét partján elterülő városok és falvak tisztatlanságát magába szedte, mint egy hivatalos jelentés állítja, „oly dögleletes és fekete, mint a Styx maga.“

A legjobb eszköz ama mérge ártalmatlanná tételére, a melyet a tisztátalan vizek a folyókba — az életnek és valóságos véreibe — vezetni szoktak, egyszerűen abban áll, hogy a folyók vizét csatornák segítségével a mezőkön, réteken és szántóföldeken szétvezessük. Régi és tapasztalatokban eléggé gazdag polgárosultságunk megérthetné már valahára, hogy a köz- és nemzetgazdaságban minő előnyt mozdítják elő legjobban szántóföldeink termelőképessége s ennél fogva termékenysége; a helyett, hogy a folyók tisztátalan lerakodmányait a vízzel tova menni s a tenger hullámai közt elveszni engednők, miután a partlakók egészségét főnkre juttatták, sokkal észszerűbb és okosabb dolog lenne, ha réteink öntözésére s a kopár területeknek jó, termékeny földékké való átalakítására fordították azokat. Edinburg városnak fölhasznált és tisztátalanná lett vizét több mint egy század óta használják nagy sikerrel roppant terjedelmű homokos tájak megtermékenyítésére. Számos angol és skót város és falu fogadta már el a földöntözés eme rendszerét, mindenik a maga helyi körülményeihez alkalmazván azt. Angol-India területén Madras kitűnő eredménnyel követé e példát 1869-ben. Az öntözési kísérleteket, a melyeket a gennevilliersi lapályon, Páris kapui előtt, az utóbbi öt év folyamán tettek, szintén oly siker koronázta, hogy nem-sokára még nagyobb területen fogják azt véglegesen alkalmazásba venni. Németországban Berlin és Danczig tett hasonló kísérleteket, szintén kitűnő eredménnyel. Az öntözésre használt víz, ha kellő gondal kezelik, csakhamar elveszti minden tisztatlanságát a megöntözött terület javára, míg az ily módon megtisztult víz oly kevésbé árulja el korábbi romlottságát, hogy igen sokan még a legtisztább forrásviznél is jobban szeretik. Az öntözés ilyenét eredménye főleg ama körülménynek köszönhető, hogy a vizet a talaj rögtön megszűri, s ennek következtében oxidáció, vagyis lassu elégs áll be, a mely a vízben foglalt szerves anyagot szén-savvá, vízzé és salétromsavvá oldja föl; azonban szükséges, hogy a megöntözni szándékoló föld felülete a rondító csatornák tartalmával kellő arányban álljon. Ugy tartják, hogy ha 250 lakóra két acre-nyi megöntözendő terület jut, ez a leghelyesebb arány. Oly esetben, mikor az öntözendő terület nem bir elég nagy terjedelműmel arra, hogy a tisztatlanságot mind magába vegye, közvetítő eszközöz kell folyamodni olyanformán, hogy a vizet hely részre osztott, nagyon kiszáradt s mély árkokkal ellátott földterületre bocsátjuk, és a tisztátalan vizet mind

a négy földdarabon hat óráig hagyjuk pihenni; ily eljárás mellett két acre-nyi terület tökéletesen elég arra, hogy 5000 lakó után gyűlt tisztátalanságot elenyésztesen. Ezt a rendszert alkalmazták Merthyr-Tydvilnél (a walesi herczegségben) a fogják alkalmazni nemsokára Birminghamben is.

A víz tulajdonságának egészségi szempontból való meghatározásához csupán egy biztosabb mód áll rendelkezésünkre, t. i. ha figyelemmel kísérjük annak hatását az élő szervezetekre: növényekre vagy állatokra — mindegy. A víz egészséges, ha állatok és magasabb szervezett növények megélik benne; romlott és egészségtelen, ha az állatok és rejtvenőszök (cryptogamia) kivételével a többi élő lények mind elpusztulnak benne vagy tőle. A hal, mely a folyóvízben él, e folyóvíz egészséges és tiszta voltának biztos záloga. Mihelyt a víz egészségtelenné válik, a halak félélvűen elpusztulnak, a víz felületére; olyan helyekre tolonganak össze, a hol még tiszta víz- és légréteg található s ha onnan elűzik őket, csakhamar elpusztulnak. 1869. júliusában a Szajna tisztátalansága tulajdonságok mértékben fokozódván, a halak Saint-Denis-től Chantonig egytől egyig eldögültek vízben. Argentini felé a döglött halak mindkét parton 5—6 láb széles és majdnem három mérföld hosszú zátonyt képeztek, s a lakosok kénytelenek voltak elhordani és eltemetni a bűzhűdésnek indult halakat. Epen így pusztult el a puhányok nagy része is a megfertőztetett vízben; mihelyt a víz megromlott, a puhányok a partok fűvébe másznak ki, ott elrejtőznek s úgy várják be, míg a veszély elvonult. A vízi növények szintén biztos bizonyítékul szolgálhatnak e tekintetben; csakhamar nem szabad felednünk, hogy e növények az érzékenységek különböző fokozatával bírván, a víznek minősége is a szerint itélendő meg. Legérzékenyebbek látszik a szássa (vizi torna), melynek jelenléte mindig a legkínzóbb minőségű víztől tanusodik. Pár év előtt egy keményítőliszt-gyár, melyet Louvresban állítottak föl, a Croultba ürítette ki a fölhasznált vizet, közvetlenül a gonesse-i zsátsatermő hely fölé, s e növény néhány óra múlva mind egy szál elpusztult; erre aztán az illető lakosok pert indítottak a gyár ellen, s a törvényszék megítélte, hogy a gyártelep tisztátalan vizét a Croultba ereszkék. A zsátsa csakhamar ismét föléledt. Alsóbb rendű növények közepistiszta vízben is eldögülnek, s a vízi növények legdurvább fajtája, egy Arundo phragmites nevű nád faj, még a legbűzhűdtebb vízben is buján tenyészik.

Mikor a víz megromlása mutatkozni kezd s kissé már elő is haladt, a folyó elvesztí tükrötisztaságát, a víz opázsinivű lesz és a szürke szín ellenáll a leggondosabb szűrőgetésnek is. A víz felületét csakhamar bekányál és tájékozódik el, s a víz valami fekete és bűzhűdött iszapot rak le, a melyből gázbugyborékok pattognak szét. Azután megjelennek a kénes anyagok és gázok is, főleg a kénhidrogén (kénkömény) s a folyó kigőzölögése a hatásának kitett ezüstneműt és konyhaszereket megfeketíti. A víznek ily állapotában igen rossz és kellemetlen íze van és hascsikarást okoz, sőt nem ritkán a mérgezés kortételeit szokta előidézni. 1869-ben Gonesse mellett egy kis gyermek valamelyik árokba esett, a mely a gyárból kibocsátott vízzel volt telve; rögtön kihuzták és állapot eleinte épen semmi aggodalomra nem adott okot, de a gyermek másnap meg halt. Egy stains-i munkás, ki a Rouillonba esett, bár sikerült a folyóból kivergődnie, pár óra múlva mégis meghalt.

Ha e romlott vizeket gondos vegyi elemzés alá vesszük, vagy gőresó segélyével vizsgálni kezdjük, úgy fogjuk találni, hogy azokban szokatlan mennyiségű szerves anyag foglaltatik, melynek szétbomlása fölemészti a víz élelmet s ezáltal végkép lehetetlenné teszi benne a megélhetést oly lényeknek, a melyek magasabb szervezettel vannak teremtve. Ha kellő arányban és mennyiségben van meg a vízben az élelmet, akkor a halak és növények pompásan megélhetnek abban; olyankor a víz egészséges és valószínűleg jó is. De ha az élelmet apadni kezd, először a magasabb s nem sokára ezután az egyszerűbb lélegző szervezettel bíró állatok pusztulnak ki belőle; innen van, hogy a fekete nád (vérszípő) még mindig megél az oly vízben, a melyben az állóvíz (botrog) azonnal megdöglenék. Az élelmet apadását a növények

is csakhamar megérzik; az élelmetfogyatkozást pedig a vizet tisztátalanná tevő szerves anyagok vegy bomlása, illetőleg az élelmetnek az által történő szokott fölemésztesen idézi elő. A víz megromlottnak tekinthető, mihelyt az élelmet hiányzik belőle; csakélyebb mértékben romlottnak pedig akkor, ha kevesebb élelmet van benne, mint kellene. Ez állítás helyességét a tapasztalás eléggé igazolja, mert az általános poshadtnak és bűzhűdteknél ismert vizekben nyoma sincs az élelmetnek. A víz egészséges, rossz vagy teljesen romlott és egészségtelen volta tehát a benne levő vagy belőle hiányzó élelmettől függ s ennek aránya szerint határozható meg a víz egészségi szempontból.

Ha tehát az iparcélokra fölhasznált vizet a helyett, hogy a leveztő csatornában megbűzhödni és poshadni hagyjuk, nagy területen szétvezetjük, hogy ezáltal átszűrődjék, a szerves anyag ismét megsterilizál és leülepedik s akkor az így megtisztult vizet bátran visszacsatolhatjuk a folyóba. Amde az átszűrés e módja, mint már említettük, csak úgy lesz célravezető és valóban sikeres, ha kellő nagysága és erre alkalmas területen alkalmazzuk. A vízmegszűrés e kitűnő rendszerét a gonesse-i keményítő-gyárnál is alkalmazásba vették, mely mindennap körülbelül 40,000 gallon (angol mérték) fölhasznált vizet és burgonyalevet bocsát a Croultba. E nagy vízmennyiséget 6000 négyzetlábnyi agyagos területen, a melyet jó levele kiszűrőtték, szétvezetvén, a szomszagos földdel könnyen felszívathatják, s míg egyfelől a talaj megjavul tőle, addig másfelől a Croult megfertőztetésének is a gyáron alul majdnem teljesen sikerült elejét venniük. A bourgeois keményítőgyár tulajdonosa 1872-ben a fölhasznált vizet kísérletképpen körülbelül 1600 négyzetlábnyi száraz földterületre bocsátván, úgy találta, hogy attól a föld is egészen megromlott s az átszűrött víz is megtartja korábbi ártalmas természetét. A következő évben aztán husszszorta nagyobb területen osztotta szét a vizet s a sikert tökéletesen.

A mondatokból két következtetést vonhatunk; egyik az, hogy a nagyobb városok népességének tiszta és egészséges vízszükséglete és a gyáraknak mindenestre örömdetés, bár e tekintetben kétségtelenül veszélyes szaporodásából származó egészségtelenség oka sokkal komolyabb és figyelemre méltóbb, mint korábban hitték; a másik pedig az, hogy e valóban fenyegető s nagyon is veszélyessé válható állapotnak szintén van igen hathatós ellenszere, csak épen alkalmaznunk kell azt. Epen azért semmi se mentheti azt a bűnös gondatlanságot, mely a veszélyt nagyobbodni és terjedni engedi s azt várja, hogy a törvényhozás közbe lépése vagy pedig egy borzasztó járvány ébresztse föl tevékenységét. A pénz, melyet a közegészség javítását lehetővé tevő intézkedésekre kiadunk, számszorosán térül meg a közjólét emelkedése által.

S. L.

Egy ritka szép légtümemény.

A legközelebb mult június hó 29-dikén — írja Révész Imre a „Prot. Figyelmező”-ben — egy ritka szép légtümeménynek voltam szemtanúja Biharmegyében, Eledsen, a regényes Körös-völgy egyik gyönyörű szép pontján. Az Eleds-dél delföld épen szemben, a Sebes-Körös bal-partján fekvő pesterei kopár bércek felett, délután 2 és 3 óra közt, egy elég terjedelmes rendes kék színű felhőcsoporthoz állt; azonban ettől, a mint látszott egészen függetlenül, elkülönözve, Eleds felől, egy kicsiny s egészen fehérszínű kerek felhő tűnt fel, a mely azon perczen, a melyben én észre vettem, épen hosszú vékony farkot bocsátott le lassan a föld felé. Azonban a felhőfark lefelé ereszkedése csakhamar megszünt; amde ekkor a felhő alatt a földön a pesterei barlang szájánál erős forgószél támadt, amely néhány perc alatt mint több száz ölnyi magas oszlop emelkedett a fehér felhő felé és annak farkával egyesülvén, nagy sebességgel rohantak át a bércek felett együttesen delfél. Ez idő alatt Eledsen csendes idő, derült ég és rekkenő hőség volt: ama tümemény pedig, mint színhelyének közelében hallám, iszonyú zúgású szélvészszé és záporát fejtődött a bércek felett. Az egész vidék rendkívülinek s nagyon ritkának tartja e tümeményt s a magyarok is székeltire a „Sárkány”-nak tulajdonítják azt. Rendkívül érdekes volt, a mint egypár nap

mulva, hazafelé jövén, a tümemény színhelyének épen közelében fekvő vasuti állomásnál töredékeket hallhatam egy beszélgetésnek, a melyben egy öreg ember magyar nyelven fejtegette egy másik öregnek a tümemény okait. A felhőből — ugymond — egy sárkányt valami hibája miatt, lelőttek a többi sárkányok. A lelőkött a felhő farkán ereszkedett lefelé, azonban egy már korábban lelőkött földi sárkány felment érte a forgószélben és úgy hozta le. Ezek a földön járó sárkányok egészen ártatlan emberforma lények, nem bántanak senkit, s az egy tejen kívül semmit sem esznek. A sárkányok néha-néha a földön is, a felhőkben is lóhátlan járnak. „De hát mikor semmiféle felhő sincs az égen, hol vannak?” — kérde kétédeve a hallgató öreg: — „Nincs olyan idő, hogy az égen valahol valami felhő ne volna”; — felelte a másik egészen komolyan. — A tümemény tehát, mind természet-tudományi, mind mythologiai szempontból egyaránt érdekes.

A hétről.

○ A legszilárdabb, a legbiztosabb tudomány kétségkívül a statisztika. Ennek az állításai, mint közvetlen tapasztalatlan alapulók, a legkevésbé dönthetők meg. És ez állítások között néha igen megdöbbentőkkel találkozunk.

Ilyen a többi közt az az összeállítás, mely a világ városok halandósági viszonyait tünteti elő. Kiderül ebből, hogy valamennyi nagy város között Budapesten van a legnagyobb halandóság. Mig más városokban 20—30 haláleset számítható ezer emberre, addig Budapesten ezer közül 53 hal meg egy év alatt.

Sok gondolkozni valót kell hogy adjon e fölfedezés. Gondolkozni valót nemcsak a főváros lakóinak, nemcsak a fővárosi atyáknak, hanem az országának, illetőleg az ország kormányának és törvényhozásának is. Mert hiszen Budapest szive az országnak s ha a baj egyszer a szíven rágódik, lehetetlen, hogy bele ne sányuljon a test egész organismusa is.

Minek tulajdonítható ez ijesztőleg kedvezőtlen viszony? E kérdésre bizony nehéz lenne teljesen kimerítő választ adni. De megközelítőt igen is.

Először is a jó levegő hiányának. Utcáink szűkek, kerteink, tágas fás tereink, melyek a levegőt üdítene, nincsenek, s a város környéke is jóformán homokpusztaság.

Más nagy városok vidéke mérföldekre menő területeken csupa kert, csupa erdő. Mi átszűrletlenül kapjuk a forró, poros, homokos levegőt, a mint azt a szél a Rákoson felkavarja. Klimánk a roppant erdőpusztítások következtében szabályozatlan. A legforróbb kánikulák napra minden átmenet nélkül novemberi hideg áll be. Csatornáink rozszak, terv nélkül építvék, lefolyás nélküliek, bedugulvák, ott rothad benőnek a tömördek organikus anyag s megtölti a levegőt miazmákkal. Ezen csak egyrészt a csatornahálózat rendbehozásával, állandó kimosásával, másrészt a városban kertek ültetésével, szabad terek hagyásával, utcák szélesítésével, a környék nagymérvű befűtésével lehetne segíteni.

A nagy halandóság másik nagy oka az ivó víz. Van ugyan vízvezetékünk, de annak vízében minden egyéb van, csak köszönet nincs. Iszapos s a növényi és nem ritkán állati maradványoktól nyúlós az igen gyakran. A lakosság legnagyobb része pedig a vízvezeték daczára is a rozsz, bűzhűdött kutak vizére van utalva, mely összeköttetésben áll a csatornákkal és ürülő helyek átszívargó levéllel. A vízvezeték behozataltat kényszereszközökkel is kötelezővé kellene tenni mindenütt s tisztántartására szigorúan felügyelni.

A mortalitásra nagy befolyással vannak a szemetgödörök, melyek rothadó anyaga kiállhatatlanná teszi a környékükön tartózkodást. A

rosz kórházi szervezet, a rendőri felügyelet hiánya, a természetes gyermekek elpusztítása körül tapasztalt ellenőrzetlen üzelem, melytől iszonyodva fordul el, a ki megismeri, — a pinczelakások s még egyéb lakás-kalamitások, melyeknek tanulmányozása legelső kötelessége volna az arra hivatott közegeknek.

Igy pusztul, így vész el aztán a magyar főváros lakossága, borzadalmára az észlelőnek. Csak a hatóságok maradnak nyugodtan, s nem gondolják meg, hogy valamennyi földi anyag, erő és töke között legdrágább és legbecesebb az, melyet valamely nemzet vagy község nem aranyában és szerzett vagyonában, hanem embe-reiben bír.

Irodalom és művészet.

— Egy angol folyóirat, a Londonban megjelenő s nagy olvasókörrel bíró „Public Opinion” jul. 17-iki számában a magyar pártok fuziójának jelentőségét s a választások eredménye folytán a szabadelvű kormány erősödését általában az új politikai viszonyokat társalapunk, a „Politikai Újdonságok” egyik közelebbi vezércikkének nyakán ismerteti, hosszabb részt közölve lapunk cikkéből, a forrás megnevezése mellett. Nem tartottuk érdektelennek föl- említeni e körülményt, mint jelét azon érdek- lődésnek, melyvel hazánk ügyei iránt ez idő szerint az angol sajtó is viselkedik. A cikk végén az angol lap a következő megjegyzést teszi: „Magyarországon az erős és egységes kormány alakulása alkalmassal örömdetés hír lesz a brit közönség azon része előtt, melynek sok milliója van koczán abban az országban.”

— Ranolder János -veszprémi püspöknek a veszprémi káptalan emlékalbumot készítettett huszonöt éves jubileumára, mely azonban akkora, az idő rövidsége miatt, teljesen be nem fejeztet- vén, csak most fogják átnyújtani. A legzebb emlékek közé tartozik e díszmű, mely méltó társa a Gizella-albumnak. Maga az album teljesen a magyar műipar terméke, mely valóban nem vall vele szégyent. Igen szép stílusban készült s több mint tíz heti munka eredménye. A mintarajzok, melyek után készült a festmények is, melyek a maguk nemében ritkítják párjukat, mind elsőrendű művészeinkről valók. Az album díszítményeit ifj. Lehmann Gyula és Ausim Ede, budapesti ifjú műiparosok készítették; az egész album pedig Morzsay J. ifj. díszmü- árus műve. A finom fehér bőrkötés, a szegély- nyak Rauscher Lajos rajzai nyomán készült, aranyozott és oxydált ezüst díszítmények mind párosítják a nemes egyszerűséget és jó ízlést a benső értékkel. A czimtalán a püspök, a kap- cson a káptalan czimere díszlik, a belső tartalom méltó nyitánya. Az első lap, az ajánlás, Rau- schertől a Korvin-könyvtárbeli Markus-kronika modorában igen sikerült s ehhez hasonló a pü- spök életrajza gyönyörű kezdőbetűvel. Majd a püspök arczképe következik Székely Bertalan- tól s a következő lapon a veszprémi székes- egyháztér Rauschertől, mely lapnak keretétől Székelytől a káptalan tagjainak mellképei szolgálnak. De az album fő lapja Székely Bertalannak egy másik műve, mely a Ferencz- József alapítvány tételének nagy mozzanatát állítja elő művészileg csoportosított alakok által jelképezve. Középpont a püspök eszményi alakja, kétoldalt a szegény papok, káplánok, tanítók, apácák, szegények, ügyefogyottak és nyomorult- tak, kik e nagyszerű, majd egy milliónyi, ala- pítvány áldását fogadják hálaival. A többi hét díszes lap, Rauschertől, a növényeket tünteti föl, melyeket a püspök Veszprém, Pápa, Tapolezán, Kaposváron, Budapesten, Keszthe- lyen alapított és emelt. — A képek utolsó lapja Keleti Gusztávtól a híres nagy kökereszt, a Badacony tetején, mely a balatoni háttérrel és színezetével a művész hangulatoktól modorában igen szerencsés alkotás. Legutolsó egy köl- temény, mely egy másik költeménnyel együtt szintén oly szépen van kiállítva, hogy az album műbecsét emelni alkalmassal. Művészi becset a szép emlékek talán képzelhetővé teszi az a körülmény, hogy maga a kötés 700 forintba került. A káptalan e művészi ajándékkal püspök- kén kívül önmagát is megtisztelte, s a rajta dol-

gozott művészek teljes elismerést érdemelnek, mert minden várakozásnak megfeleltek, s alka- lomra dolgozva is a művészetnek hoztak áldo- zatot.

— A „M. Nyelvőr” júliusi számában Volf György ur ismét 12 teljes sűrű lapot ír tele, hogy lapunk 26. számában foglalt néhány sorny- észrevételünkből kimutassa, hogy csak ő tudja mit beszél. Eljárása jellemzésül egyetlen egy példát hoz fel, az orthologia és neologia szók- értelméről hogy mi nem is gondolkodtunk, így bizonyítja: „O — ugymond — konstátálta, hogy az orthologia helyes beszéd s a neologia ezzel ellenkezőleg új vagyis helytelen szólas. Az meg kétségtelen, hogy mivel a helyes és hely- telen egymást kizárja, az orthologiat épen any- nyira pártolni, mint a neologiat, nem lehet.” — Az igaz, hogy a helyes és helytelen egymást kizárja; de hogy az új mindjárt egyszersmind helytelen is legyen, azt meglehet hogy Volf ur „konstátálta”, de ez még annyira nem bizo- nyos, mint az, hogy az ő mostani „ortholo- giája”, „helyes beszéd” volna. Bizony ha a helyes és a helytelen kizárják is egymást, de az új és a helyes még azért nem összeférhetlen fogalmak; valamint az állítólagos régi nem mindig ugyanegy a helyessel. Röviden meg akarjuk érteni Volf urral — az ő magyaros ízlésű stílusával szölv — ököllé foghatolag, hogy mi a nyelvújításnak egy jó nagy részét, a nagyszerű irodalmi eredmények után, tör- ténelmi tényeknek s így befolyezott tényeknek tekintjük, melyeket felbolygatni sikertelen, tehát haszontalan, s csak túlságba csapongásait kell korlátozni és az izlés nevében elkövetett ízléstelenségeit mérsékelni. A „jellem”, „szilárd” stb. stb. szókak még azon esetben sem akarjuk kivetni nyelvünkbeli és irodalmunkból ha helyettük valahol egy-egy tájszót fedez- nének fel, mely használatban van valamerre, de ma épen olyan új volna az irodalom- ban, mint a „szobrász” helyett a „képfaragó”. Szóval: mi nem ohajtjuk, hogy a Nyelvőr és Volf ur „helyes beszédei” kedvéért egy újabb nemzedéknek épen szótára kelljen szorulnia, ha például Kőcsyest meg akarja érteni. Valamint merev érdektelenségből nem írunk ennél fogva „nádméz”-et cukor helyett (pedig ez ugyancsak elterjedt tájszó s irodalmilag is megvan multja) s nem beszélünk „répa-nádméz”-ről, „krumpli- nádméz”-ről és „nádméz-gyáraink hanyatlá- sáról”, épen úgy nem használjuk az irodalomban az olyan tősgyökeres eredeti magyar kifejezése- ket, a melyekben Volf Gy. urnak kiváló kedve telik, de a melyek nem annyira a nyelvészek vitáiban, mint inkább a piaci nyelvélők felesle- léseiben vannak helyőkölni, a honnét a Volf ur és nemhany társa kedvtelése után csak ujjában vet- ték utjokat az irodalom — nem: még csak a Nyelvőr felé. Hígyje meg Volf ur, a csürés- csavarás még nem logika, a gorombaság nem érv, a történelmi viszonyok számba nem vétele nem tudomány, és sok olyan buvázkodás van, a melynél csaknem többet ér egy cepp izlés, és egy kis jó érzék.

— Szabadságharcunk emlékeinek bibliogra- piáját akarja megírni Szinnyey József. E munka, mely elég vaskos kötetet tenne ki, nemcsak iro- dalomtörténet, hanem politikai szempontból is nagyfontosságú s örövendhetik megjelenség. Nagyon óhajtható volna e mű lehető teljességére nézve, ha mindenki, kinek birtokában a szabad- ságharcra vonatkozó bármely nyomtatvány van, azt, vagy legalább annak teljes czímét, alak- ját, lapszámát s nyomtatási helyét Szinnyey Jó- zsefhez Budapestre (az egyetemi könyvtár épü- letébe) beiktatni sziveskedné.

— A ponyvairódalom ellen a jőzsefvárosi elő- járóság a tanácshoz intézett föliratban közelebb fölcsúszott, azt mondva, hogy ezen irodalmi ter- mékek futó betyárokat dicsőítenek, trágár nótá- kat terjesztenek, s más nemzetbelieket kigu- nyolnak, s olcsón adva igen elterjednek, sőt még az iskolai ifjúság kedvenc olvasmányát is ké- pezik. A fölirat megnevezi a kerületben levő Bucsan szky-féle nyomdát, honnan ezrével kerülnek ki ily munkák. Az előjáróság arra kéri a tanácsot, hogy a rendőrség által vétése- e bajnak elejét, az iskolai igazgatók által pedig tiltás el az ifjúságot ily termékek vételétől.

— Magyar hetilap Ujvidéken. A szerb nép- ámitók egyik főfészkeben, Ujvidéken f. évi október hó 1-én Frank István, az ottani magyar

gymnázium igazgatója, magyar hetilapot indít meg. Derék vállalkozás, melynek csak sikert kívánhatunk.

— „Szenye Izabella budai képezdei növendék emléke, gyászbeszéd és két ima, tartotta Szász Károly.” Ily czim alatt jelent meg egy díszes kiállítás 13 lapra terjedő kis füzet, csak kézi- ratul a rokonok s ismerősök számára.

— Pfeiffer Ferdinánd fővárosi könyvtárusnál megjelent: „Népszerű magyarázata a földadó szabályozására vonatkozó törvényeknek”, írta Gyürky Antal. Ára 50 kr.

— Az országgyűlési törvények 1875-ik évi folyamának zsebkönyve Pfeiffer Nándornál most jelent meg. Tartalmaz összesen 45 törvénycik- ket. Ára a vaskos kötetnek 2 ft. — Az 1875-ik évi törvények hivatalos kiadá- sából Wodianernél megjelent a 3-ik füzet, mely a 33—37-ik t. cz. tartalmazza, köztük az állam- költségvetési és a kereskedelmi törvényt. Ára 50 krajczár.

— Magyar távirtdi-naptár ad ki a jövő évre Mihály J. Endre nagykiszei távirtdi- szet, s a tiszta jövődmet ujevi ajándokul ajánlja föl a magyar tisztviselők árvaínak. A naptár előfi- zetési ára 80 kr.

— Nagy-Kanizsán Vajdits József, „Egy tarisz- nya ostonaság” czimú könyvet adott ki, tréfás eszmék, ötletek, élcekek egyvelegét (gyűjtötte Nevető Vilmos.) 448 lap, kemény kötésben ára 1 ft 40 krajczár.

— A budai szinkörben kedden este Ma- leczy Vilmos, a nemz. színház kellemes hangú baritonistája lépett föl „Lammermoori Lu- ciá”-ban, ismételt taposkat aratva sikerült éne- kéért. Mellette a jelentékeny számú közönség főleg Gerecsné hévteljes énekét méltatta kitüntetésre, hétszer tapsolva ki a társulat e kedvelt primadonnáját az örüllési jelenet után. — Szerdán egy új vigjáték: „Talléroai Zebu- lon, a mi barátunk” került színpadra. A német bohózatból készült mű silány színpadi termék, melynek semmi sikere sem volt. — Csütörtök és pénteken nem érdekeltek ködfölgyökeket mutatott be egy idegen tanár a szinkörben. A jövő héten Kühnle-Toperecz Ilka asszony, a nemzeti színház vezető tagja fog följönni az „Ilka”, „Alvajáró” és „Troubadour” dalmü- vekben.

Közlétetek, egyletek.

— A népszínház megnyitása már a közel jövő- ben, f. évi november elején fog megtörténni. A színházat Rákossy Jenő, ismert drámaíró bé- relte ki három évre, s a szerződések már folya- matban vannak. A népszínház épületéről a „Nemz. Hírlap” ezt írja: A színházat tudva- lóleg Feller Ferdinánd műépítő kitűnő ter- veit szerint építették Buzsi és Kéler vállalkozók. A színház, a mi csinoságát illeti, versenytárs nélkül áll a monarchiában; de külső formája és belső berendezése nem merítik ki jelességeit; a színpad konstrukciója és gépezetei elsőrendűvé teszik Európában. Galó György műasztalos, a kinek tervei szerint is felügyelte alatt a színpad készült, mielőtt munkájához fogott volna, elindult Bécsbe, Münchenbe és Párisba, s végig- nézte e városok összes színpadjait, visszajövet pedig Bayreuthba rándult megnézni a Wagner- féle színházat. S bárha nem volt módjában ere- deti tervein az írt tapasztaltak szerint is lé- nyegesebb változtatást tenni, ez utja eredmé- nyeképpen fontos volt rá nézve az, hogy biztos öntudattal és nyugalommal láthatott munká- hoz, mely mesterét sokáig fogja dicsérni. A színház külsejéről a szemlélő már is alkothat magának ötletet, mert az állások fogynak a szí- ház tájékaról és a szabadon álló épület újabb- újabb részei bontakoznak ki naponként takaró- jukból. A színház belsejét természetesen csak megnyitásokkor fogja a közönség megismerni. Megjegyezzük még, hogy a Kasseli-féle ház, valamint a Rókus-kórház egy része, mely most a népszínház felét is elföldi, idővel le fog bontatni, úgy hogy a keresepi boulevard impo- sans perspektíváját a népszínház díszes formái fogják bezárni.

— A nemzeti színház belsejében az átalaki- tási munka nemsokára be lesz fejezve. A föld- szinti állóhelyet zártzsekkorokkal töltik meg, de kárpótulást az álló publikum részére 2 má- sodemeleti páholyt bontottak szét, s így a má- sodemeleti állóhely sokkal tágasabb lesz. A kar-

zatot is tökéletesen renoválták, s több padot helyeztek el rajta. Az új intendans egyszersmind elrendelte, hogy jövő évtől kezdve a színház szünidő két hónapra fog terjedni, de évközben a nemzeti színház tagjainak vidéki vendégszeleplekre menni nem szabad.

— A természetudományi társulat a muzeumnak adta a Hermann Ottó által gyűjtött pókgyűjteményt, kivéve belőle a fizes példányokat, melyeket hatszáz üvegben tes talettel közt osztottak szét. — A társulat az e hó 25—28-ika közti csillaghullást észlelteti Selmeczen Schwartz Ottó, Sztármárt Tóth Mike s Zággyrában Stozir János tanárok által, mindenüvé metereoskopokat küldve. — Rendes tagja van most a társulatnak 4332. — A múlt félévi bevétel 9941 ft volt, a kiadás pedig csak 8482 ft. — A kiadandó művek új ciklusára már 1237 aláíró jelentkezett.

— A Kárpát-egylet második évkönyve, Tátra-Füred fényképe és vidékének tervrajzával díszítve, már megjelent, s a tagok számára most küldik szét. Egyuttal az augusztus 1-én és 2-án Tátra-Füreden tartandó közgyűlésre a meghívások szintén szétküldtek. A közgyűlésre kitűzött napokon az egylet által épített kárpáti menházaknak ünnepélyes felavatása is megtörténik.

Egyház és iskola.

— Samassa egri érsek levelet intézett Trefort közoktatási miniszterhez, melyben kifejezi örömet a fölött, hogy a miniszter kezdeményezésére meg fog iratni gróf Eszterházy Károly volt egri püspök élet- és jellemrajza. Az érsek ur készen nyilatkozik összegyűjteni minden anyagot, mi a tervezett munka megírására szükséges és a rendelkezésre álló levéltárakban feltehető, s a maga részéről írói tiszteletdíj száz darab aranyat ajánl föl.

— A fővárosi templomok. A király folyó hó 13-án kelt elhatározással a főváros IX. kerületében (Ferencváros) épülő róm. kath. templomra a vallásalapból egyszer s mindenkorra husz ezer forint segélyt engedélyezett, egyszersmind megengedte, hogy a fővárosnak azon buzgalomért, melylyel ugyancsak a főváros VI. kerületében (Terézváros) egy második róm. kath. templom- és plébánia-főállítást kezdeményezve fogantatva vette, nemkülönben Simor János bíróhoz herceg-prímás és érseknek, ki utóbbi célra egy telket ingyen följánlott, a legmagasabb megelégedés tudtal adassék.

— Kinevezések. A közoktatásiügyi miniszter a pozsonyi kir. jogakadémiánál dr. Ring Mihályt a nyelvészet, és dr. Pauer Imrét a bölcsészeti nyilv. rendes tanárává; a budapesti állami és polgári iskolai tanító-képezdekhez dr. Kiss Áront, a nagykőrösi helv. hitv. tanítóképezde igazgatótanárává és Kozócsa Tivadar műegyetemi tanárhelyettes ideiglenes rendes tanárává nevezte ki.

— Dr. Szilágyi Ete budapesti egyetemi magántanár a kolozsvári egyetemhez a szemészet nyilvános rendes tanárává nevezetett ki.

— A kir. József-műegyetemben jul. 22-én ment végbe a rektor és dékánok választása az 1875/6-dik tanévre; rektorrá Stoeck József, dékánnak Kriesch János, Wartha Vince és Kherndl Antal választották meg.

— Pozsonyban az elhunyt Seberényi Lajos helyére három jelölt közül Zelenka Pál miskolci evang. lelkeszt választották meg lelkesztnek s hittanárnak.

— A siketnémák váci kir. intézetében a növendékek nyilvános vizsgája f. hó 28-án délelőtt 9 órától délig fog megtartatni, melyre mindenkit, ki a siketnémák oktatása iránt érdeklél viseltetik, tisztelettel meghív az igazgatóság.

Mi ujság?

— A kormány tagjai közül, a kik vidékre utaztak, mind visszatérnek Budapestre, hogy az országgyűlést megnyitó trónbeszéd fölött tanácskozzanak. Az országgyűlés első ülésége aug. 28-tól valószínűleg septe. 20-ig fog tartani. Akkor a delegációk működése következik, s a ház azután okt. 15-én ülne össze másodszor. — Ujabban nagyon emlegetik Perczel Béla igazságügy-miniszter lemondását, valamint azt is, hogy szeptemberben B. Wenckheim Belától Tisza Kálmán veszi át a miniszterelnökséget.

— József főhercegnek most született fia hetfőn kereszteltetett meg. Rómer Flóris apát azent-

misét mondott, mely után a kis herceget megkeresztelte, ki a fenséges atya határozott akaratára László nevet kapott, mivel — mint a „Jelenkor“ írja — e magyar szent király neve a kir. családban még nincs képviselve. A keresztályai tisztelet Koburg herceg teljesíté.

— Fretwell János, kinek arcképét lapunk mai számában közöljük, mult vasárnap érkezett Kolozsvárra, hol az időhözban többen várták s Kovács János tanár üdvözölte angol nyelven, mire Fretwell szintén angolul felelt. Másnap délből Nagy Lajos tanár vendége volt, mely alkalommal előbb német nyelven tartott felköszöntést, előadván, hogy két évvel ezelőtti látogatása alkalmával ígéretet tett, hogy az erdélyi unitáriusok részéről különösen az amerikai hitronok körében segélyt fog gyűjteni, ezen ígéretet az által vélt legcélszerűbben beváltani, ha a kolozsvári unitárius főtanoda még virágzóbb karba helyezésére eszközöl gyűjtéseket, mert ezáltal nemcsak vallási, hanem nemzeti és általános emberi érdekeket mozdít elő. E törekvését nem koronázta elhajtott siker, mert a tavalyi áradások leginkább az unitáriusok által lakott vidékeket sújtották s így meg kell elégedni a felmutatott csekély eredménnyel. Aztán magyar nyelven köszöntötte föl az unitárius vallásközönseget s a magyar nemzetet. Harmadnap este az „új világban“ elbucszott tisztelői és barátaitól s szerdán reggel Kovács Samu tanár kíséretében Torda és Torockó vidékére utazott, azon ígérettel, hogy 8 nap múlva, ha csak lehet, Kolozsvárra vissza jön. Nem lesz érdektelen itt megemlítenünk, hogy Fretwell, oda utazása előtt Kovács János tanárnak egy levelezési lapot küldött, a melyben összesen ennyi volt írva: „János apostolnak 3 levele 13. és 14. vers“. Kovács tanár kérésére a bibliában az idézett verseket, ott ez áll: „Sok dolgokat irhatnék, de nem akarok tentával és pennával írni tenéked. Reményem pedig, hogy hamar meglátlak téged, s szentöl szembe szólnék“. — Fretwell Erdélyből Jókaihoz levelet intézett, melyben helyre igazítja Jókaiak a „Hon“-ban róla írt cikkének egyik pontját. O ugyanis ama világhírű gyárnak nem tulajdonosa, csak képviselője, a mi nagy különbség. „Egy tekintetben azonban — így végzi levelet Fretwell, — nem állított önök sokat rólam, a mi tudniillik az én őszinte részvétem illeti az önök nemzete jóléte, s bámulatomat az ön művei irányában.“

— Jókai tiszteletére lakomát rendeztek csütörtök este a józsefvárosi választók a Belezna-kertben, hol közel háromszáz polgár jelent meg, köztük Jókai tisztelői más városrészekből is. Jelen volt Fretwell is, ki Erdélyből visszatért már. Az első két felköszöntést Jókai mondotta; az elsőben a királyt, a királynét és József főherceget éltette; a másodikban a lajhántuliakra emelte poharát, „kikkel szemben — ugymond — már nem foglalkul ellenzéki álláspontot, úgy hogy most már éltethetjük a monarchia tulsó felét, de csak úgy, hogy ez is hagyjon bennünk élni.“ Dr. Emmer Kornél képviselő angol nyelven Jókai vendégét, Fretwell urat éltette, ki viszont a magyar nemzetre és ennek ősi ére nyeire emelt poharat. Polonyi Géza nagy lelkesedés közt Deák Ferenczért emelt poharat, hazánk „legnagyobb fiáért“. A felköszöntések vége hossza nem volt; éltették Jókait, a hazát, a szabadelvű pártot, Tisza Kálmánt stb. Csak éjfél felé oszlott szét a társaság.

— Bárány Ottó, az ismert nevű osztrák diplomata, ki egykor miniszter, majd a francia s a római udvarnál volt nagykövet, jelenleg Erdélyben utazik. Hübner körülbelül hét év előtt vonult vissza a politikai pályáról, nagy utazásokat téve több világörsszben, melyekről érdekes műveket írt. Most a Kaukázusból és Törökországból visszatérő utáiban járja be Erdély déli részét, mely a dákok és rómaiak korából oly gazdag történelmi emlékekben. Hübner báró oly szempontból tekint meg mindent, hogy erdélyi tapasztalatait is megírja. Mint szakértő, kiválólag a régészeti leletek iránt érdeklődik. Hübner, mint gróf Lónyay Menyhért vendége, ennek farkadini birtokán több napot töltött.

— A karlsbadi fürdőből írják, hogy ott jelenleg igen sok magyar vendég idős, köztük Arany János és Ghyez Kálmán is, kik megérdemelt figyelemben részesülnek. A sok orosz fürdővendég között első sorban Turgenjeff Iván, a híres regényíró kelt érdeklést, ki magas termete, ősz haja és szakállja, élénk szeme

s ajkán jelentkező szelid mosolyával érdekes jelenség. Ott idős Tolstoj gróf is, Oroszországnak ez idő szerint első beszélyírója. Egy cigányzenekar valódi ovaczióban részesül sikerült játéka miatt.

— A megválasztott képviselőknek lapunkban közölt jegyzékét a következőkkel egészíthetjük ki: Ráth Károly Pápa, Kassay Ignác Székely-Udvarhely, b. Balácsy (függetlenségi párti) Karczag, Mórész Pál Szerdahelyszék 2-dik kerületében, Kiszely Ernő (függetl. p.) Borsodmegye szimbabenyői kerületében megválasztottak képviselővé.

— A budai árvízkarosultak segélyezése ügyében melegen szóltat föl közelebb egyike a legtekintélyesebb londoni lapoknak, a „Daily News“. Elmondván jul. 17-diki számában, hogy a budai karosultak számára a londoni lordmayor — főpolgármester — is megindította a gyűjtést, kifejezi azon reményét, hogy noha Anglia délnyugati része is sokat szenvedett az árvíz által a legutóbbi napokban, mégis juttat segélyt a budai szenvedőknek az angol rokonszenz bökészése. Aztán így folytatja a nevezett lap: „Magyarország s népe közelebb áll az angol szív s lelkelethez, mint több más nemzet, mely földrajzilag közel szomszédunk. A magyarok függetlenségi harca a legdicsebb volt, melyet az ujjab kor látott, s a mily kitűnő a fogyerben, ép oly bölcs a kitarók a békésebb alkotmányos küzdelmekben. Azon makacs szívósság, melylyel a magyarok történelmi precedensekre s ősi jogaikra támaszkodva egyedül politikai érvelés és a fölvilágosított közvélemény segítségével újra visszaszerzék azon helyet, mely őket a monarchiában jogilag megilleti, erősen emlékeztetnek bennünket saját régi alkotmányos küzdelmeinkre s diadalainkra.“ — Bécs városa közszégtanácsának pénzügyi bizottsága ezer forintot szavazott meg a budai karosultak részére.

— Házaságok. Csiky Kálmán jeles fiatal tanár s Gönczy Etelka k. a., Gönczy Pál kultuszminiszteri tanácsos leányának esküvője szerdán volt a ref. templomban. Az esketést Török Pál superintendens végezte. Jelen volt Trefort miniszter is. Násznapok voltak: Csengeri Antal, Kerkapoly Károly, Gyulai Pál és Urváry Lajos. — Erődi Béla, fővárosi főelőtanodai tanár és ismert író, Gyorokon e hó 20-án vezette oltárhoz Kovács Lilla kisasszonyt.

— A váci útközet 26-dik évfordulóját hazafias emelkedettséggel ülte meg jul. 17-én Vác város polgársága. Reggeli 7 órakor a káptalan által alapított gyászmissza oly számmal jelent meg a közönség, hogy fele sem fért a két kápolnába. Az isteni tisztelet után a 48-diki nemzet-örsegi zászló elővittele mellett a honvédelmekhez vonultak, melyet a derék váci hölgyek koszorúkkal ékítették. Itt dalárdá zengé el a Szózatot, majd Tamás Márton volt-honvéd mondott beszédet. A Hymnus elzengése után a nagy közönség a temetőbe vonult, hol a váci csatában elhunott hősök hantjai fölött Payerl K. váci szobrász adományából egy emlékkő emelkedik. Itt dr. Kiss József szónokolt. Délben bankett volt a „Szarvas“ fogadóban, mely alkalommal Kovács Pál kanokok kezdeményezésére 73 forintot gyűjtöttek a váci honvédszár-osztály legénysége számára. A derék fiúk azonban nem fogadták el ez összeget, hanem azt a honvédménház rokkant lakói számára ajánlották föl, példányszerű kegyelettel.

— Virág Benedek, a „magyar Horatius“, tudvalevőleg sok ideig lakott Budán, a hol meg is halt. A fürdő mellett, a Virág-utczában áll az a házika, melyben egy régibb kor e jeles költője s tudósa 1819-től 1830-ig lakott. Most Ránn sütőmester tulajdona a jun. 26-diki árvíz által szintén megrongált ház, melyet a kegyelet megőrkíthetne egy szerény emléktáblával.

— A földrajzi kongresszussal egybekötött nemzetközi kiállítás Párisban e hó 15-kén nyitott meg a Tuillériák déli szárnyán. A megnyitáskor megjelent Mac-Mahon és neje is Versaillesből és körutat tettek a különböző államok kiállítási terméin; meglehetősen hosszasan tartózkodtak az osztrák és magyar teremben. Mac-Mahon igen érdeklélte a fumei tengerészeti hatóság által kiállított reliefkép, mely a fumei kikötőt ábrázolja. A nemzetközi jury, melynek élésén Déchy Mór magyar biztoson kívül Hunfalvy János, Vámbéry budapesti egyetemi tanárok s a magyar földrajzi

társulat elnökei, és Ujfalvy (Párisból) is részt vesznek, jul. 26—30-dikán tartja tárgyalásait, s aug. 1-jén a kongresszus megnyílik, mikorra nagy ünnepélyek tervezetnek.

— Nagy Jakab, ki néhány év előtt mint naturalista kis titinkójával nagy föltűnést okozott országsszerte, most külföldön tartózkodik, jelenleg Kölnben. Mint hozzánk intézett leveléből értesülünk, egy általa föltalált fogorvossági áru-lásától s gyógymodszere gyökörlatától itthon eltiltatván, azt is külföldre vitte művészetével együtt s ott szabadon gyakorolja. Érdekesebb azonban, hogy két szépművészi fia is külföldön van; az idősebbik Albert, a hamburgi zene-konzervatórium növendéke, karnagyságra készül s a hegedűt már is művészi létszja játsza. A kisebbik Ferencz szép lyrai tenorhanggal bír s a mellett, hogy azt képezi, egyszersmind egy berlini fogorvosnál tanul; úgy látszik, apja példájára, a zeneművészetet a fogászatall akarja egyesíteni. Ohajtandó volna, hogy ha sikerül a művészi pályán kifejtetni tehetségeket, azt hazajobban hasznosítsák.

— Stampfl Gusztáv Adolf, ez a neve egy jelenleg Nagy-Szebenben működő bölvész- és erőművésznek, a ki lapunknak Hultum az ágyukirályról szóló közleményére hozzánk irt levelében kijelenti, hogy ő is el tudja fogni az ágyugolyót, meg pedig erővel és ügyességgel; mesterségét Budapesten is be fogja mutatni, csakhogy saját ágyuja még nem készült el, a mostani pedig, a melyken tanult, előadásra nem alkalmas. Majd meglátjuk.

— Tizezer lovat vásároltak jelenleg a porosz kormány a Jászág és Kunságban, továbbá Arad és Bihar megyében.

— Az atletikai klub gyalogversenye iránt sport-körökben nagy az érdeklődés. A verseny-zők pénteken délután 6 órakor voltak elindulandók a budai lánchídfelel Balaton-Füredre, Székes-Fehérvárt az érkezőket Porzolt Gyula, Vepélyi Ferencz s a klub művezetője várják. Balaton-Füreden pedig bírákúl közreműködnek: Thaisz Elek, Benke Gyula, Porzolt Gyula v. tagok. Vepélyi Ferencz b. tag, a titkár és a művezető. Füreden nagy ünnepélyességgel menend végbe a díjak kiosztása.

— Ferdinánd királyunk elhunyt alkalmából Ö Felsége Prága városának jótékony célokra száz-ezer forintot ajándékozott. Még pedig 20 ezer forintot Prága szegényeinek és 80 ezer forintot az elhunyt fejedelem által segélyezett jótékony egyesületeknek.

— Az angol trónörökös közelebb Kelet-Indiába utazik. A herceget a közepetengeri hajóraj fogja Brindisiből a Suez-csatornán át a veres tengerre s ezen Adenbe s Bombay-be kíséri. E helyről Punáig fog utazni, majd pedig Bombay-ba visszatér Calicut-ba menni. Azután a coromandel-i partokon le egés Madrasig és Kalkuttáig fog hajózni, az északnyugati nagy városokat meglátogatja és talán a Himalaya hegységet is megtekinti. Ez utazás, melynek egyedüli célja a már-már elpártoló indiaiak rokonszenzét az anyarszág iránt felebrésztetni, 200,000 font sterlingbe fog kerülni, bele nem számítva a 40,000 font sterling értéket képviselő ajándékokat, melyeket a herceg magával visz. E roppant utiköltséget a parlament szavazza meg és az államkincstár fedezi.

— A pápa egészségi állapota most igen kielégítő, mit annak köszönhet, hogy szigorúan megtartja az orvosai által előírt életrendet. Egy idő óta kénfűrdőt használ, melyhez a vizet Civitavecchiából szállítják; félóra fürdés után levest eszik s kevés bort iszik reá. Ily életrend mellett az agy IX. Piusnak még időül idegábtalmái is elenyésztek orvosai nagy csodálkozására.

— Budapest halandóságáról szomorú adatokat tesznek közzé a statisztikai kimutatások. A

halalozások nagyszáma azonban csak akkor tűnik szembe, ha azokat más városok halandóságaival hasonlítjuk össze. Darab idő a londoni világ-lap, a „Times“ tesz közzé összehasonlító kimutatást a világvárosok halandóságáról, melyből azon szomorú tapasztalatra jutunk, hogy Budapesten majdnem két akkora a halandóság, mint a legtöbb világvárosban. Ezer lakos után számítva az évi halandósági arány a lefolyt héten volt: Kalkuttában 25, Bombayban 26, Madrasban 31, Párisban 25, Brüsszelben 23, Amsterdamban 27, Rotterdamban 31, Hágában 32, Christianiában 13, Hamburgban 24, Münchenben 30, Bécsben 26, Budapesten 53 (ötvenhárom), Rómában 23, Nápolyban 34, Turinban 24, Alexandriában 51, New-Yorkban 25, Philadelphiában 21 eset. Erre az elsőre valóban nem lehetünk büszkéek.

— Adakozás a budai vízkárosultak részére. III-ik közlemény. A Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez a következő adományok érkeztek:

Maglódról özv. Sztrokay Antalné 6 ft. — Pusztai-Ujvárosról Gallyas Andrá 6 ft. — Tisza-Szent-Imréről özv. Szondy Józsefné Bonyhav Szusanna 5 ft. — Vereblyről D. J. 10 ft. — N.-Szalontáról Veress Károly 5 ft. — Hajmáskérrel (Veszprémmegyéből) Bodrogyi Luiza gyűjtése 17 ft. 40 kr. (Ez összeghez járultak: Bodrogyi Luiza és Iona 1 ft., Frúth Emil 1 ft., Jizba Vince 30 kr., Berger Gyula 1 ft., Berger Mari 50 kr., Szlovák Jakab 50 kr., Péter Mihály 50 kr., Molnár Károly 1 ft., Farkas Vendel 30 kr., Lakat Mihály 3 ft., Berger Vilmos 1 ft., Alapfy Gyula 1 ft., Nemeth Eliza 50 kr., Egy valaki 40 kr., Polczér Antal 1 ft., Fejér János 1 ft., Somogyi Benő 1 ft., Szőlősy György 20 kr., Stolezenberger Antal 20 kr., Kuntler Nándor 1 ft., Bodrogyi Dénes 1 ft.)

A III-ik közlemény összege: 49 ft. 40 kr. A „Vasárnapi Ujság“ szerkesztőségénél begyűlt eddig összesen 201 ft. 20 kr. és egy darab ezüst tallér.

— A Petőfi-emlék javára a n.-bocskai társaskör 4 frtot elűzött be szerkesztőségünkhez.

Halalozások.

Máray Gábor, kir. tanácsos, a magyar nemzeti muzeum könyvtárának nyug. öre, a m. tud. akadémia levelező tagja, a nemzeti zenede igazgatója és tanára, f. hó 17-én hunyt el Budapesten élte 79-dik évében. Az érdemes férfi, ki hosszú életpályáján át ritka buzgalommal szolgált az irodalom, tudomány, a nemzeti zene s egyáltalán a közmívelődés érdekeit, 1797 nov. 23-án született Nagy-Kátn, s 1830-ban nyert ügyvédi oklevelet, Irodalmi tevékenységét is ekkor kezdte meg, megindítva 1833-ban „Regelő és Honművés“ cím alatt az első magyar szépirodalmi lapot, melyet nyolcz évig szerkesztett. A nemz. muzeumhoz József nádor nevezte ki könyvtárnokká. A zenedében, melynek alkotói közé tartozik, haláláig érdemduan működött.

Roffi Borbély Sámuel, egy időben Heves- és Külső-Szolnokmegyének közkedvességű főszolgabírája, köztiszteletű hazafi és jeles gazda, f. hó 9-én halt meg Tisza-Roffon 75 éves korában. Végrendelésében nevezetes összegeket hagyott közmívelődési intézetek és iskoláknak. Ugyanis a m. tud. akadémia részére hagyott 4000 frtot, a váci siket-néma intézetnek 500 frtot, a nemzeti színházi nyugdíjára pra 400 frtot, a magyar nemzeti muzeumnak egy 60 aranyos emlékpénzt, és nagy Fridrik porosz király kését és villáját, melyek a hét éves porosz háborúból kerültek, a debreczeni ref. főiskolának 5000 frtot, a pesti ref. főiskolának 1000 frtot, a roffi ref. egyháznak paplak-építésre 500 frtot, Roff községének egy nagy telket kórháznak s építésre 2000 frtot, a dersi ref. egyháznak 300 frtot, a burai ref. egyháznak 200 frtot, a debreczeni ref. főiskolának hagyott még egy 10 aranyat nyomó Boeckai korabeli émet.

Elhunytak még: Ifj. Sallai István, Kolozsvár egyik derék polgára és kereskedője, 184%-ki volt honvédhadnagy, 45 éves korában. — Hoffmann József, debreczeni-városi képviselő s egykor honvédfőhad-

nagy, 63 éves korában. — Kovács György plebános Sz.-Simonban Erdélyben, jul. 3-án élte 63-dik évében. — Róser Miklósné, szül. Antal Judit, derék és művelt magyar hölgy, f. hó 17-én Budapesten. — Berzevici Menyhért földbírtokos Berzevican, f. hó 15-én, 84 éves korában. — Özv. Kovács Thimotheusné Orosházán, 84 éves korában.

Külföldön meghaltak: Dr. Figuly Ignác, a lincai kereskedelmi kamara titkára s az osztrák reichsráth alsóházának tagja. — Carlan Gábor svéd költő és regényíró Stockholmban. — Lady Franklin, a hírneves angol északarki-utazóknak özvegye. A boldogult vagyonának legnagyobb részét földadta, hogy expedíciókat szervezzon férjének fölkeresésére, ki tudvalevőleg az „Erebus“ és „Ferror“ hajókkal 1855-ben az északi sarkvidékre utazott, honnét többé vissza nem került, áldozatul esvén embereivel együtt a hideg s éhségnek. Az angol földrajzi társaság a kitűnő műveltségű nőt a nagy arany éremmel tüntette ki.

Szerkesztői mondanivaló.

— C. . . F. Szerelmes is, kesergő is; csak költő nem. Használatlan.

— Alexis és Dora. Első tekintetre tetszetősebb. De szeretőnk az első, jegyzetes kézírral összevetni. Kérjük azért, ha megvan még önnél, küldje be azt is.

— „Boldog ifjú.“ Jobb? még gyöngyebb. A fordításnak sem használt az átdolgozás.

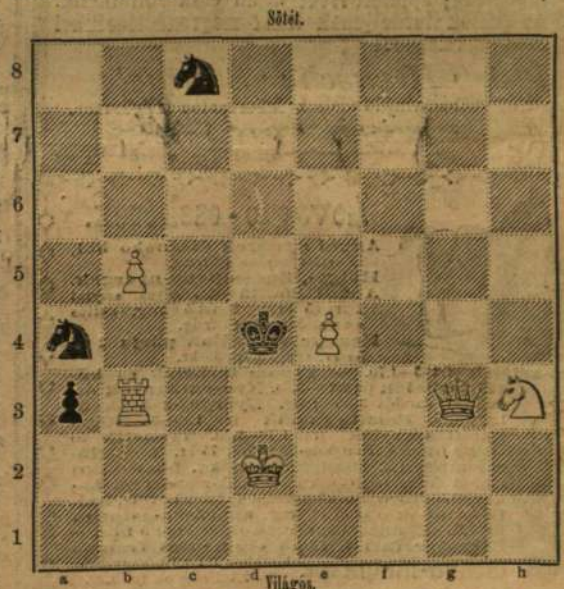
— Ö-budai. Hogy jelenhetett már meg egy verse németül: azt megengedjük. De abból meg nem következik hogy jó vers is volt; s még kevésbbé, hogy magyarul is jó verset tudjon írni; legkevésbbé pedig, hogy ez a mit hozzánk küldött jó legyen. Nem is jó biz ez egy csöppet sem.

— M.-Vásárhely, L. Á. Köszönettel vettük, s legközelebb közölni fogjuk.

— B.-f.-Kajár. N. Á. Siettünk a dolgot elintézni, s azt hisszük e számmal már rendben lesz.

SAKKJÁTEK.

816. sz. fel. Kohtz és Kockelkorntól (Kölnben).

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

811-dik számú feladvány megfejtése.

(Bayer Konrádtól Ölmütben.)

Vil. Söt.
1. Vd5—d4+ e5—d4:
2. Bc5—d5 Bf5—d5:(a)
3. Hf3—g5+ Kf1—g5:—e5
4. Hh6—f7 mat.
a)
2. e3—e2
3. Bc5—e4+ Kf1—e3
4. Hh6—f5 mat.

Ha-yesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Gelsen: Giesinger Zsigmond. — Sárospatakon: Gérecz Károly. — Debreczenben: Zsigmond Imre. — Sziget-Csepén: Mayer Károly. — Miskolcon: Hartmann testvérek. — A pesti sakk-kör.

Tartalom.

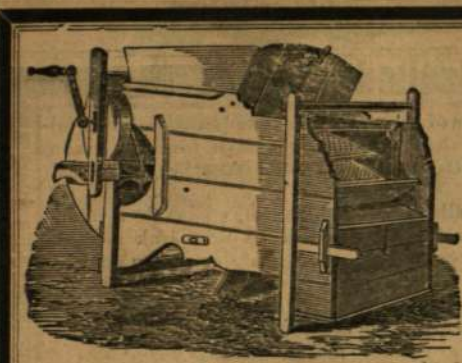
Fretwell János (arckép). — Hódie mihi, cras tibi! — Laptye de kapra (folyt.). — Az Abruzzók között (képpel). — A muzeumokról (folyt.). — A rejtelmes sziget (folyt., két képpel). — Egy leveg. — Melléklet: Az al-Dunán (képpel). — A folyó-vizek tisztán tartása. — Egy ritka szép lágtütemény. — A hétről. — Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Mi ujság? — Adakozások. — Halalozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Hetinaptár.

Felölös szerkesztő: Nagy Miklós.
(L. czukor-utca 11. sz.)

HETI-NAPTÁR.

Mónapi hetinap	Katholikus és protestáns naptár	Görög-országi naptár	Izraeliták naptára	Nap	Hold
	Julius	Julius (ó)	Thamuz, Ros.	két nyug.	két nyug.
25. Vasár.	10 Jakab apostol	9 Kristóf	13 E 6 Aquiles	6. p. 6. p. 6. p.	6. p. 6. p. 6. p.
26. Hétfő	Anna b. assz. anyja	Anna	14 Czirjek	4 28 7 43 10 46	este
27. Kedő	Pantaleon	Pentele	15 Athinoz	4 29 7 42 11 10	1 36
28. Szerda	Incze pápa	Sámsón	16 Marina	4 31 7 41 11 41	8 2
29. Csüt.	Mártha szüz	Vilmos	17 Jézus	4 32 7 39 regg.	4 27
30. Pént.	Abdon	Juda	18 Szoas	4 34 7 38 0 22	5 44
31. Szomb.	Loyolai Ignác	Ignác	19 Makrin	4 35 7 36 1 17	6 49
			20 Sabb. Simn.	4 36 7 35 2 27	7 31

Hold változásai. ● Ujhold 1-én 2 óra 43 perczkor este.

A bécsi világiállításon kitüntetett
szelelő-rosták
(gabona-tisztító gépek)
legelőszzerűbb új szerkezettel legelő-
csőbb árakon kaphatók
Kollerich Pál
gyárában
Budapest IV. aldunaszor 14. sz.

Jó és tartós munkáért jótállás biztosítatik!

SCHULHOF ADOLF

Budapest, országút, Károlykaszárnya 24. ujonnan berendezett nagyszerű

czipőgyári raktárában,

legnagyobb választék nagyban és kicsinyben:

Hölgyeknek:
Comodezipők, fin. éberlásting v. bőrből 1 ft 2.20.
Comodezipők legfin. bőr v. éberlásting, sark-
kal és nagy csokorral 2 ft.
Czugas topán éberlástingből 6" magas szarral
és lakkorral, legfin. faj, 3 ft 80 kr.
Finom bőr czugas topán, 6" magas szarral
lakkorral és erős dupla talppal 4 ft.
Uraknak:
Comod-czipők finom bőrből 1 ft 30 kr.
Legfin. zergebőr-topán lakk-orrall 4 ft 80 kr
Külföldi borjubőr (vixos) vagy sagrin-bőrből,
erős dupla talppal, legtartósabb faj 5 ft.
Leányok, nők és gyermekek számára minden-
neműben 1 ft 50 krtól 3 ftig.
Videki rendelvények utánvétel mellett gyorsan és pontosan eszközöltek nek.

A FRANKLIN-TÁRSULAT

magyar irodalmi intézet kiadásában Budapest (egyetem-utca 4-ik szám)
megjelent és minden könyvtárban kapható:

Magyar földadó-kataster.

Az 1875-ik év márczius 30-iki VII-ik alaptörvény s az ezzel kapcsolatban
álló kormányrendeletek, szakművelési utasítások elméleti s gyakorlati ma-
gyarázatával, számos rovatos táblázat, mintadolgokkal s irónáypéldákkal
ellátva.

Földadó-katasteri országos, kerületi, megyei bizottságok, becsőbiztosok,
községelöljárók s földbírtokosok használatára.

Irtá

MÉSZÁROS KÁROLY.

Ára füze 2 forint.

Reisehandbuch für Ungarn

nebst

geographisch-statistischer Uebersicht und kurzgefasster Geschichte
des Landes.

Von

C. v. KRAYNIK.

Mit einer Eisenbahnkarte von Ungarn und einer Uebersichtskarte der
Central-Karpathen mit den nächsten Voralpen.

Preis gebunden 1 fl. 50 kr.

Kiadja és nyomtatja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapest (egyetem-utca 4-ik szám).

A Franklin-Társulat
magyar irodalmi intézet kiad-
ásában Budapest (IV. egyetem-
utca 4. sz.) megjelent és minden
könyvtárban kapható:

TARKA KÉPEK
Toldy Istvántól.
A rajzok Jankóktól.
Tartalom:
Egy garcon karácsonya.
A mit a nők követelnek.
Az értékezés.
A felvilágos.
A kit házasítanak.
A hollófür és az aranyhaj.
Laikus elmékedések a műve-
siet szülőföldén.
Egy félbenmaradt kép története.
Ára képes borítékban füze
2 forint.

Coca-készítmények
évek során át bebizo-
nyult, gyógyít gyor-
san és sikerrel beteg-
ségeket
a lélekzeti szervek-
nek (I. sz. lapdacs),
az emésztési szervek-
nek (II. sz. lap-
dacs és bor),
az idegrendszer és
gyógyeségeket (III. sz. lap-
dacs és coca-borsz.)
Egy doboz v. üveg ára 2 ft.

Kimerítő felvilágosítás in-
gyen s bérmentve a „szere-
csen“-hez címzett gyógytár
által Mainzban. Raktárak Pesten:
Török J., gyógyszer., főraktár
Magyarországra nézve. Temes-
váron: Pecher J., gyógyszer.
Prágában: Fürst József, gyógy-
szer. Bécsben: Haubner Ede an-
gyal-gyógytár, Hof 6., főrak-
tár Ausztriára nézve. 447

A Franklin-Társulat
magyar irodalmi intézet kiad-
ásában Budapest (IV. egyetem-
utca 4. sz.) megjelent és minden
könyvtárban kapható:

KÁRPÁTHY ZOLTÁN.
REGÉNY.

Irtá
JÓKAI MÓR.
Negyedik kiadás.

Veliapapiron nyomtatva, diszkidás:
3 kötet, ára füze 5 ft.

EPILEPSIE
(nehézkör) levél útján gyó-
gyítatik dr. KILLISCH,
külföldi orvos által Drezd-
ában, Wilhelmplatz 4. sz.
(ezelőtt Berlinben).
Eredmények százanként!

A FRANKLIN-TÁRSULAT
magyar irodalmi intézet kiadásában Budapest (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden
könyvtárban kapható:

IGAZSÁGÜGYI RENDELETEK.

A magyar kir. miniszterium által kibocsájtott törvénykezési rendeletek
GYŰJTEMÉNYE.

Betűrendes tartalommal ellátva.

Ügyvédek és bíróságok használatára.

1867—1874. évi folyamok.

Ára kötve 5 forint osztr. ért.

27 kr. Első bécsi 27 kros
bazár fiókja
Budapest.
Kerepesi-út 15. sz.
Rókus kórházzal szemközt.
Nagy választék:
barégo,
gaze, ecoré,
JACONET,
cosmanoi karton,
francia
krettonokból.
Torna és czéna
mosható
szövetből.
uri és gyermek-
ruhákra.
27 kr. Minták és árjegyzék
ingyen és bérmentve.
Rendelmények pontosan
és lelkiismeretesen esz-
közöltetnek.

Rugany-gyártmányok.

Vízmentes esőöltönyök. Bő fevén,
mindkét oldalán hordható kabát, barna bélső,
nyakkal és fűzővel, 38" hosszú, 7.50, 42"
fr. 2.—, 46" fr. 8.80, 50" fr. 9.50, 54" fr. 10.50.
Erős fekete kocsizó-köpeny, nyakkal és fej-
dőlvel 46" fr. 12.—, 50" fr. 13.50, 54" fr. 15.—
Elegans fehér és világos külsője
Gyönyörű és köpenyek 15 krtól 30 krtig.
Dupla utcai felöltők fr. 24—30, fe-
kete FÜ-KABÁTOK fr. 6.80—8.50.
Lovagias lábszárvédők párja fr. 3.50, com-
bolni való rugany kamascnik párja fr. 3.80—4 fr.
Mau és fin legjobbaknak bizonyult londoni
gyermekszoptató szilkei, eredeti doboz-
ban kötelezővel fr. 1.—
Vízmentes rugany ággyet-
tek gyermekek és betegek szá-
mára, nagyságuk szerint 90 kr., fr. 1.50,
1.80, 2.25, 3.—, 3.75.
Anyamellvédők 85 kr., 2 fr. 20 kr.
Körtealakú, nagyobb állo-
vet- és anyamell-fecskendő 3 ft.
Nagyságban, 1 ft. 60, 2 ft. 75, 3 ft. 75, 4 ft. 90.
Há alakú kis fecskendő 40, 75, 9 kr.
Szárvíznyomó (Clyster) fec-
skendő fr. 2.50, 4.—, 4.75.
Léggel töltött rugany-párnák,
párnák fr. 4.50—8 fr. g. gümölyös és szögletes állo-
párnák fr. 3.75—8 fr. g. nyakösszörök, piteket stb.
Vízle-edenyek, vízle-ecrepietnek
hálgyszegélyeseken szövetből szatmra, a gyűb-
ségezi eszűzők, igen kedvelt és ezelőtt
gany-játékok, mint csörgők, babák, bókócskák,
madarak stb. Minden nagyságú rugany-játékok
és sok egyéb tárgy, melyekről szívesen szolgálnak realit-
s árjegyzékkel.

KERTÉSZ ÉS EISERT Budapest, Dorottya-utca 2.
Irásebb megbízások utánvétel mellett gyorsan eszűköztetnek.

KÖLCSON.

TÓVÖLGYI TITUSZ irodája

BUDAPESTEN,

ország-út 15. sz. (Zrínyi-épület).

Földbírtokokra kölcsönöket szerez, de csak bank-
ból és törlesztésre.
Az iroda egy év alatt számos kölcsönkérőnek esz-
közölt pénzt, pontosan, jutányosan, rövid idő alatt.
Katona-elbocsátást, szabadságdíjat, vagy nősülési
engedélyt eszközöl emberséges díjért.
Ez ügyekben hozzá intézett tudakozó levelekre 1
forintért válaszol.

Budapest, augusztus 1-jén 1875.

31-dik szám.

ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft.
Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft.

XXII. évfolyam.

HIRDETÉSEK DÍJA: Egy hatszor hasábozott petit sor, vagy annak helye egyszeri ígtatásnál 15 krajczár; többszöri ígtatásnál 10 krajczár. Bélyegdíj külön minden ígtatás után 30 krajczár.
Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Bécsben: Haasensteín és Vogler Wallfischgasse Nr. 10, Mosse R. Selterstükte Nr. 2 és Oppelík A. Wollzeile Nr. 22.

MÁTRAY GÁBOR.

1797—1875.

Ismét egy nagyérdemű veteránt kísér-
tünk a temetőbe. Hosszu és mun-
kásságteljes pályája fáradalmi után
alig kezdette élvezni a jól megcsolgált
nyugalmat, midőn az örök nyugalom borult
reá. Azt kell hinnünk, hogy a megszokott
munkakörből való kilépés az élet föltétel-
től fosztja meg azt, a ki éltető elemét a
folytonos munkásságban találta, s a nélkül
nem is lehet el.

Mátray (családi nevén Rotkrepf)
Gábor, a muzeumi-, vagy Széchenyi orszá-
gos könyvtár nyugalmazott öre, 1797-ben
novemb. 23-án született Nagy-Kátán, Pest-
megye Cserhát vidékének kis mezővárosá-
ban, hol atyja tanító hivatalt viselt. Mikor
fia hét éves volt (1804), Pesten nyervén
tanító alkalmazást, ide költözött át család-
jával s Gábor is itt nevelkedett. Apja,
német neve daczára, magyar érzelmű volt
s fiát is magyarnak nevelte. Zenetehetsé-
gének már 6 éves korában jeleit adta; 11
éves korában már magyar nótát irt négyes
vonó hangszerre. A szép tehetségű fia a
gymnáziumi tanfolyam végeztével a jogi
pályára lépett s 1817-ben végezte az egye-
temen a jogi tanfolyamot. De a helyett,
hogy ügyvédi gyakorlatra lépett volna,
engedett atyjától örökölt hajlamának s
előbb — már jogászsága utolsó évtől
kezdve — a b. Prónay, utóbb a gróf Szé-
chenyi háznál nevelősködött. Ez utóbbi
állomásán Bécsben töltött néhány évet, s a
német fővárosban módja nyílt magát több
oldaluan kiképezni, s különösen művészi
hajlamainak bő táplálékot találni. Az ének-
és zene-elméletben nem közönséges képzett-
séget szerzett, s ezt később gyakorlatilag is
hasznosította, különösen a pesti zene-kon-
servatoriumnál, melynek alapításában s
vezetése körül a legtöbb érdeme neki volt.
Bécsben lakása alatt elkezdé már tényleg
művelni a magyar zeneirodalom akkor még
föltötte parlag terét, s 1827-től 1830-ig:
„Hunnia, Pannonia és Flóra“ czimek alatt
10 füzet hangjegyet bocsátott közre; és egy
füzet magyar dalt, „Magyar Dallos“ czim
alatt.

1830-ban Pestre tette át állandó lakását.
Két év alatt letette ügyvédi vizsgáit s meg-
kapta oklevélét, melylyel azonban később
is keveset élt. A helyett inkább az iroda-

lomnak és művészetnek kívánt szolgálni, s
még azon évben engedélyért folyamodott
egy szépirodalmi és művészeti hetilap ki-
adására. 1833 elején megindította a „Re-
gélő“ szépirodalmi lapot s melléklapját a
„Honművész“-t, mely általában a művészet-
tel, de kiválolag a szülő- és hangművésze-
tekkel foglalkozott. Ez volt az első, rendes
szépirodalmi hetilap magyar nyelven — s
Mátray méltán tekinthető a magyar szép-
irodalmi lapszerkesztők apjának. Előtte a
szépirodalom körében csak Almanachok s
időköz nem kötött füzetes vállalatok vol-
tak. Ő állandó rovatot nyitott a (még

akkor csak vidéki) színészetről szóló tudó-
sításoknak, s ezáltal a szini kritika uttörő-
jévé vált, melyet később az „Athenaeum“
és „Figyelmező“ korában Vörösmarty és
Bajza oly nagy virágzásra s oly nagy fon-
tosságra emeltek. A „Honművész“ tudó-
sításai s állandó rovata tetemesen hatott a
nemzeti színművészet öntudatos fejlődésére.
A „Regélő“ is a maga korához s az akkori
irodalmi erőkhöz képest kellek megfelelt
feladatának s becsülettel megállotta helyét,
míg azt a Bajzáék Athenaeumának s a
Vahot és Erdélyi Regélőjének adhatta át.
Az ikerlap, egészen 1840-ig, mikor meg-

MÁTRAY GÁBOR.